

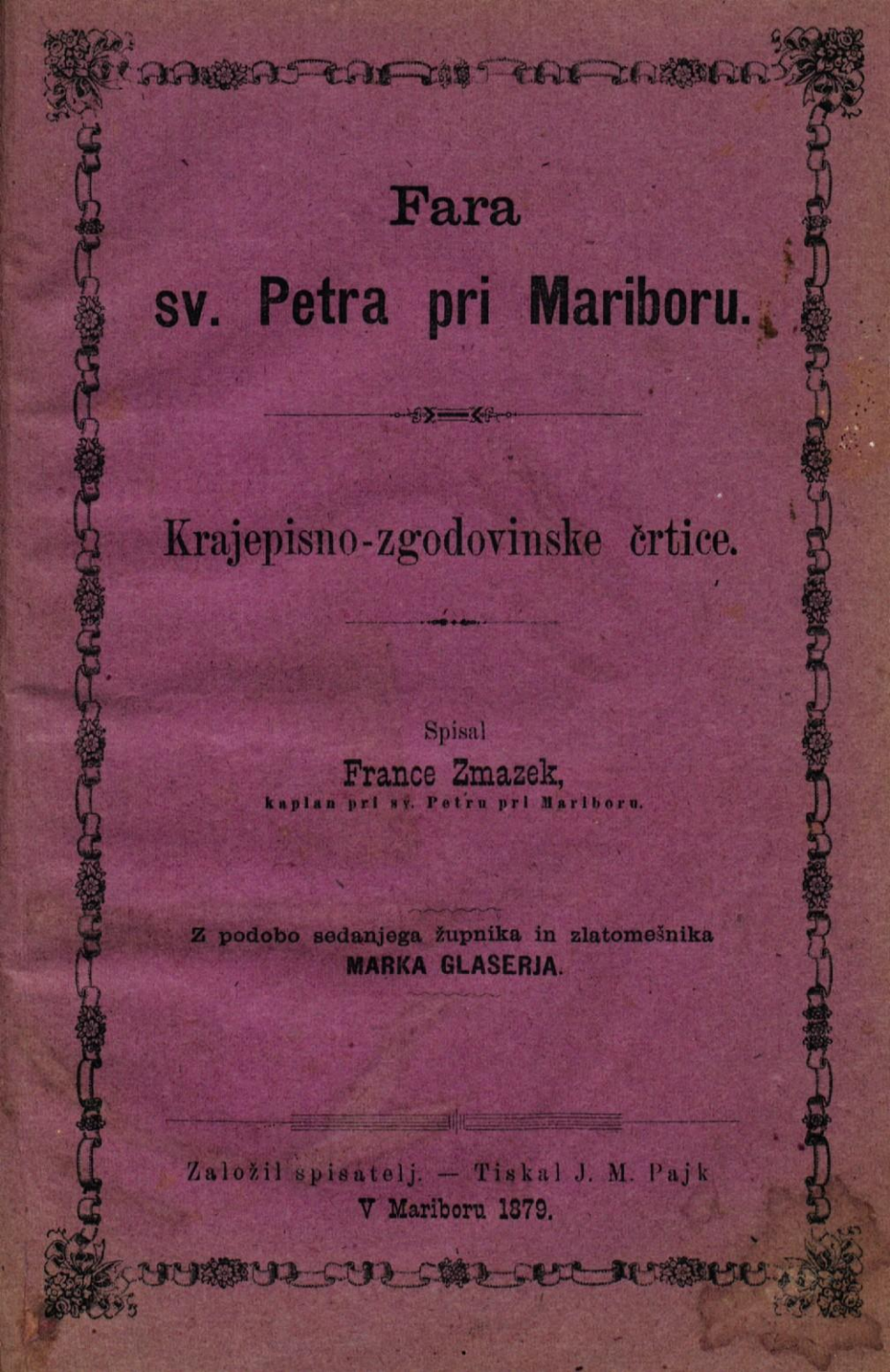
Narodna in univerzitetna knjižnica
v Ljubljani

88263

N. I. VRABL

Fara
sv. Petra pri Mariboru.

Krajepisno-zgodovinske črtice.

Spisal
France Zmazek,
kaplan pri sv. Petru pri Mariboru.

Z podobo sedanjega župnika in zlatomešnika
MARKA GLASERJA.

Založil spisatelj. — Tiskal J. M. Pajk
V Mariboru 1879.

Marko Glaser

Nahnil J. Krajec v Novomestu.

Fara
sv. Petra pri Mariboru.

Krajepisno-zgodovinske črtice.

Spisal
France Zmazek,
kaplan pri sv. Petru pri Mariboru.

Z podobo sedanjega župnika in zlatomešnika
MARKA GLASERJA.

Založil spisatelj. — Tiskal J. M. Pajk.
V Mariboru 1879.

88263

sv. Petra pri Mariboru

Krijevisko-ugostinstvo

88263

D(3) 60/1949

Y. Maribor 1949

Visokočastitemu, blagorodnemu
gospodu

 MARKU GLASER-JU,

častnemu korarju Lavantinske stolne
cerkve, konzistorijalnemu svetovalcu
Lavantinske in duhovnemu svetovalcu
Sekovske škofije, župniku pri sv. Petru
pod Mariborom i. t. d.

v znamenje

posebnega spoštovanja in popolne udanosti
o Njihovi zlati sv. meši

posvečujejo

NJIHOVI ČASTILCI.

g. Marko Glaser, že šestintrideset let župnik pri sv. Petru, obhajajo letos svojo zlato sv. mešo. Rad bi bil tudi jaz k dostojnemu obhajanju tega za celo faro veselega dogodka kaj pripomogel, zato sem izdal to knjižico, ki bi naj med Njihovimi farmani ohranila spomin na ta veseli dogodek kot zlata knjiga zasluženj in dejanj visokočastitega gospoda zlatomešnika za Njihovo faro.

Visokočastitega gospoda zlatomešnika pa nam Bog ohrani še mnoga leta na čast Božjo in na korist fare sv. Petra!

Pri sv. Petru pri Mariboru na Markovo 1879.

FRANCE ZMAZEK.

Fara sv. Petra pri Mariboru.

1. Lega in meje.

Med Dravo in Muro, od Pesnice do Medjimurja, so razgrnene Slovenske gorice, eden najrodovitnejših krajev na lepem Štajerskem. Prijazne ravnine in doline napajajo bistri potoki, mile hribe in griče pa venča žlahtna vinska trta, kakor pojejo naš Slomšek:

„Visoke so gorice,
In žlahtne so trtice.
Ki pri nas rastejo,
Nam vince dajejo.“

V zgornjih Slovenskih goricah, ali na zgornjem Goričkem, na levem bregu reke Drave le kratko uro od Mariborskega mesta je fara sv. Petra.

Kratke pol ure od mesta Maribora na levi strani deroče Drave je strm in precej visok breg Melje, tako imenovan, ker se vedno meli, drobi in plazi, da je vozna steza, ki vodi k sv. Petru, pod njim večkrat, posebno po deževnem vremenu, zasuta in nevarna. Ta breg je najzahodnejši mejnik fare sv. Petra; vzhodni del brega, ki se znižuje proti Malečniškemu potoku, je še pri Peterski fari, gornji rob in zahodni del je pa že pri slovenski fari Device Marije v Mariboru¹⁾. Meja se vleče po vzhodnih rebrih proti severo-vzhodni strani v polukrogu do Malečniškega potoka in okleplje tako imenovano „frej grabo“ Malečnico. Kraj Malečniškega potoka gre meja na desni strani kake četrte ure daleč, potem se obrne pri malem vrelci med Ferlin-

¹⁾ V tem bregu so tudi premogove žile. Pred štiremi leti so jih poskusili odpreti, ter so od vzhodne strani veliko luknjo v breg skopali; pa žila je pretenka, zato so kopanje popustili, a luknja se še zdaj vidi.

čevim in dr. Srnčevim posestvom proti severu, sledi okoli 200 stopinj vrelcu, krene proti severo-vzhodni strani na vrh proti sedanjemu posestniku J. Kokol-u, in gre le tri metre od hišnega hrama po sredi jegovega sadovnjaka do potoka, ki prišumlja iz Košaka; preskočivši ta potok se obrne meja naravnost proti eni panogi tiste gore, pod katero je predor železne steze pri vinogradu Jož. Ploča.

Od tod deli Vodol predmestno slovensko in Petersko faro v najbolj severo-zahodnem kotu tako, da pusti na desni roki posestnike: Ploča in Rajšpa Peterski fari, na levi roki stoječi hrami pa ostanejo pri fari D. Marije. — Zadi za Rajšp-ovim hramom se meja obrne strmo na severno stran po malem plitvem dolu, ki je na vzhodni strani Freideškega brega (kraj Pekel-Freidegg) blizo velike steze od sv. Marjete v Maribor, le dober četrt ure od tistega mesta, kder velika steza železno cesto pri viaduktu prereže. — Na tem kraju dosegne meja najbolj severno stran. Tu okleplje le eno posestvo — sedaj Robičevo iz Lembacha — in trči na faro sv. Marjete na Pesnici v kraji Dragočova. Na vrhu pri „zvonu“ — posestvu g. J. Jančiča iz Gradea h. št. 21. se obrne meja proti vzhodu, sledi vzhodnemu rebbru tega brega v polukrogu proti jugu tako dolgo, dokler drugoč ne trči na Malečniški potok, kterega spremlja na desni strani do njegovega vira pod Protnerjem v Dragočovi. Pri vrelcu imenovanega potoka se zasukne meja proti jutru na vrh Schlossberga za hramom sedanje posestnice Gornik Marije, katero pusti Peterski fari. — Schlossberg, — kraj in vrh — je na tisti gori, ki dela razvodje med Dravo in Pesnico. V zvezi je s tistim vrhom, ki se precej ravno od zahoda proti jugo-vzhodni strani steguje, kterega najvišji rob je z malimi izjemki vedno meja proti fari sv. Marjete, tako, da njegova severo-vzhodna stran njej pripada, zgornji rob in jugo-zahodna stran pa je v fari sv. Petra. Ta mejni breg se steguje s svojim glavnim deblom blizo do Hrastovskega grada in se zgubi le četrt ure prej v rodovitne „Grušovske travnike“. Blizo v sredini glavne panoge, v Celestrini pri Kurnikovem posestvu, je najvišji vrh v Peterski fari. Od tod je krasen razgled na vse strani. Proti severu in jugu vidiš pod seboj Slovenske gorice s sto in sto belimi hišami, ki so nasajene, kakor rožice beličice po prijaznih holmih. Kápela blizo Radgone proti jugo-vzhodni strani se kakor bela pikica obnebja dotiče. Častitljiva sv. Trojica, trg sv. Lenart, sv. Ana na Krembergu, Marija Snežna na Velki, in starodavna Jarenina se ti nasproti smehljajo. Proti severo-zahodni

strani ti vedno bolj strmni in višji bregovi pogled v nemški Štajar zapirajo. Proti večeru in jugu se ti odpre celo Dravsko polje, mesto Maribor, Pohorje z Malo in Veliko kapo in mnogo in mnogo vesnic Dravskih poljancev; še bolj zadi Boč, Donati, Konjiška gora. . . Zadi za Kurnikovim posestvom odstopi meja od glavne panoge, zasukne se na vzdol proti severo-vzhodni strani, objemlje male vrhunce, ki se od glavnega debla proti severu stegujejo, ter deli Ložane tako, da večji proti severu ležeči del spada k sv. Marjeti, in proti jugu stoječi hrami k sv. Petru. Zadej za posestvom J. Ornerja pride meja na Ruperčki breg, ktereга pri omenjenem posestniku onkraj steze prereže, in stopi pri Hrastovski vincariji h. št. 17. v Ruperčah do malega vrelca, ki se izliva v Ruperčki potok. Za tem vrelcem gre meja do Ruperškega potoka, kateri meji potem faro do posestnikov Drozga in Roškerja; po tem pa se zasukne proti jugu na drugo panogo Ruperškega brega, ter se za hišnim hramom Roškerjevim vzdigne na Grušovski vrh, kder zadene na stezo, ki pelje po tem vrhu od severa proti jugu. — V kotu, kder Grušovski breg proti vzhodu krene, se tudi meja obrne po najvišjem robu proti jutru do sedanjega posestnika Knezarja v Grušovi; nekoliko stopinj pred njegovim pobišjem pa odstopi z brega in se obrne navzdol proti Pesnici. Pesnica meji faro od tod proti jugo-vzhodni strani; kakih 500 stopinj od Pesniškega mlinarja Dimnika, ravno tam, kder Pesnica krene nekoliko proti severu, obrne se meja naravnost proti jugo-zahodni strani, prereže Grušovske travnike in Vinički breg; 300 korakov zadej za posestnikom Frasom (v Vinički gori h. št. 1) gre navzdol v Viničko ves, kder se Peterska in Barbarška fara mejite. — Po dolini Vinička ves gre meja vedno po južnem rebu Viničke gore, pustivši Viničko ves sv. Barbari. — V kotu pri sedanjem posestniku Fr. Črnku trči Vinička gora na veliko panogo pogorja Holm, jo prereže za posestnikom Črnkom in dosegne na zahodni strani Metavo. Pustivši Metavo na desno okleplje meja en hram Velike Zimice, gre dalje po najvišjem robu brega, ki meji Metavo na južni strani poti sv. Barbari do Pečie, pri katerih trči na faro sv. Martina. Zadi za imenovanim krajem, ktereга pusti sv. Martinu, dosegne meja Metavski potok, ga prestopi in tik hrama posestnika Cvikljna pride na Steinberg, vrh, spremljajoč Dravo, ki se niže sv. Petra naglo proti jugo-vzhodu obrne. Blizo v polovici prereže meja Steinberg, ter sega unkraj na večerni njegovi strani do Drave zadej za posestnikom Vidovičem.

Proti jugo-zapadni strani je meja reka Drava, ki loči faro sv. Petra od Hočke in sv. Magdalenske, na desnem Dravinem pobrežji ležeče.

2. Vesnice in kraji.

Velikih vesi, kakor so večjidel po ravninah, v fari sv. Petra ni. Le tri vesnice so, v katerih nahajamo nekoliko bolj na kupu sozidane in postavljene hiše. Večinoma so prebivališča raztrošena po dolinah in bregovih, zato je vkljub prostornemu obsegu fare primerno le malo prebivalcev. V poprej po svojih mejah popisanem obsegu fare so sledeče vesnice in kraji:

Na zahodni in severni strani: 1. Melje (Mellingberg). 2. Vódole (Wadlberg). 3. Dragočóva (Tragutsch). — V sredini: 4. Hréncia (Krönich). 5. Malečnik (Malletschnig). 6. Celestrina (Celestrin). 7. Nebóva (Ebenkreuz). 8. Trčóva (Tepsau). — Na južni strani: 9. Steinberg. 10. Metava (Metau). — V vzhodnem delu: 11. Vinička gora (Ameisberg). 12. Grúšova (Gruschau). 13. Ruperče (Rupersbach). 14. Ložane (Lasach). —

Zraven teh imenovanih vesnic in krajev še dohaja v to faro ena hiša iz Pernic spadajočih k sveti Marjeti, in ena hiša iz Velike Zimice v fari sv. Barbare. —

Metava, Grušova in Vodole imajo bolj združene hrame; po drugih vesnicah pa so hrami večjidel raztepeni.

3. Nekdanji obseg fare.

Pred drugo polovico 18. stoletja je bila fara sv. Petra veliko večja. Obsegala je vse vesi in kraje med Pesnico in Dravo, začeni od Malečniškega potoka na zahodni strani do izliva Wumbach-a pod Devico Marijo pri Wurmbergu proti jugu-vzhodu, in od Dragočove od severja do Hrastovskega grada na vzhodu.

Vesi in kraji, ki so nekdanj k tej fari spadali, so:

Dragočóva, Slátina, Košák, Gradišče (Schlossberg), Pernica, Vódole, Lóžane, Rúperče, Tetičje, Nebóva, Maléčnik, Trčóva, Métava, Celestrina, Hréncia, Grúšova, Jáblance, Zimica, Vinička ves, Gornja in Dolnja Kórena, Stražišče ali sv. Barbara, Vince, Gornji in Spodnji Dúplek,

Záverška ves, Zitečka ves, Ciglence, Péčice, Steinberg, in Dvorjane ali sv. Martin pod Warmbergom¹⁾.

Ali ta obseg je bil preobširen za eno duhovnijo, tem več, ker je bila farna cerkva celo v zahodnem delu fare. Naravno je bilo tedaj, da so se v nekdanjem obsegu druge farne cerkve ustanovile. Zgodilo se je to, kakor je bilo omenjeno, v drugi polovici 18. stoletja. Takrat so bile te tri nove fare ustanovljene:

Fara sv. Marjete l. 1787., najprej kuracija; od 17. jan. 1788. fara. Sv. Marjeta je bila prej podružnica fare sv. Petra, iz ktere so k sv. Marjeti pridružili vesi: Dragočovo, večjidel Ložan, Pernico, polovico Ruperč s Tetičjim in Grušovski vrh.

Sv. Barbara na Stražišču, sprva kapelica spadajoča k sv. Petru. L. 1787 je bila na tistem mestu sedanja cerkva sezidana, in v kuracijo povzdignena. Fara sv. Petra je odstopila tej kuraciji te le kraje in vesi: Jablance, Zimico, Viničko ves, Gornjo in Dolnjo Koreno, Stražišče in Vince. L. 1806. je bila sv. Barbara v faro povzdignena. —

Sv. Martin v Dvorjanah, prej tudi podružnica sv. Petra. Ker je ta cerkvica dobri dve uri daleč od sv. Petra, in je bilo tedaj silno težavno prebivalcem redno k farni božji službi hoditi, hodil je navadno drugi kaplan pri sv. Petru po nedeljah in praznikih k sv. Martinu opravljat službe božje, dokler ni bil l. 1761. ondi stalen duhovnik postavljen. Leta 1791. je sv. Martin farna cerkva postala. K tej fari so od sv. Petra odpadle vesi: Dvorjane, Dolnja Korena (polovica let. 1800. k sv. Barbari) Ciglence, Gornji in Spodnji Duplek, Zaverška ves, Zitečka ves, Pečice in polovica Steinberga.

4. Površje in velikost fare.

Zemljepisna lega cerkve sv. Petra je pod 46° 33' 15" severne širjave, in 33° 21' 55" vzhodne dolgosti (Ferro). Najbolj zahodni kot fare med Vodolami in Dragočovo je od najbolj vzhodno ležeče Grušove tri ure oddaljen. Širjava od severa proti jugu je največja od Pernice do Steinberga poldrugo uro. —

Površje ali tlá so večinoma gorata, in spadajo k pogorju, ki dela razvodje med Muro in Dravo. Najvišji vrh je v Celestrini pri

¹⁾ Orožen, Bisth. Lav. str. 59.

Kurnikovem in Zverovem posestvu h. št. 34 in 32, od koder je tudi najlepši razgled po okolici. Za tem pride po višini Steinberg, in po tem Holm, mejni z lesom obraščeni breg med Metavo, Ruperčami, Grušovo in Viničko vesjo.

Bregovi se v svojih glavnih potezah raztegajo od zahoda proti vzhodu. Začenjajo se v severo-zahodni strani na Vodolah, v Dragočovi in Malečniku, ter se vlečejo v dveh glavnih panogah proti jugo-vzhodu. Med njimi se vzdiguje mnogo vrhov, ki nosijo ime dotičnih krajev: Hrenčki breg, Celestrinski breg i. t. d.

V Nebóvi se začenja nova panoga, ki se eno miljo proti jugu razprostira: Nebóvski vrh, Trčóvski vrh, Steinberg. Vzporeden ž njim še je Métavski breg, (Türska meja), s katerim vštric, le po ozki dolini ločen, je Ruperško-Grúšovski vrh, in na-nj navpik natakna: Vinička gora in Grúšovski breg. —

Ravnin, tudi malih, prav za prav ni v fari. Izvzemši le Metavo, kar pa se pravilnejše sme le nekoliko bolj razširjena dolina imenovati. Proti jutru se odpira Grúšovska dolina, ki se na koncu fare razširja v Grúšovske travnike. —

Najdaljša dolina je pol ure dolga Nebovsko-Metavska, po kateri teče Matavski potok.

Vodolska dolina je kraj Malečniškega potoka. Hrenčka, ki je kakor krničke od vseh strani z vrhovi obdana, ima le tesna vrata proti jugu odprta, skoz ktera se mal potok v Dravo izliva. — Mali Ruperški potok spremlja Ruprška dolina odprta proti polnoči, v Petrovski fari le okoli četrte ure dolga; večji njen del je v fari sv. Marjete.

Ker je površje fare zvečine gorato in trsu ugodno, obsajeni so s trsovjem skoro vsi bregi razve Holma; blizo polovice cele fare pokrivajo vinogradi, torej je vino poglavitni pridelek tukajšnjih prebivalcev. Najboljša vinska kaplja priraste pri D. Mariji na Gori, v Hrenci in v Celestrini. Ker je polja silno malo, mora si večina prebivalcev zrnje kupovati. Travniki v fari so le redki, ker ni ravnin; večjidel imajo tisti, ki več živine glešajo, zunaj fare zemljišča za krmo. —

5. Vode.

Potoki, ki šumljajo po prijaznih dolinah, so le kratki in neznatni, ker je razvodje med Dravo in Pesnico ozko. Med Meljem in Malečnikom

je v zahodnem delu fare Malečniški potok, ki izvira v Dragočovi, in se po tričetrt urnem teku izliva v Dravo. — S tem najmočnejšim potokom fare se združi več vreleev iz Košaka, in Vodol. —

Malo niže cerkve sv. Petra je Hrenčki potok, ki se po četrt urnem teku v Dravo izteka.

V Nebovi izvira nekoliko večji potok, ki skoz Metavsko dolino, teče v faro sv. Martina, in se izliva po miljo dolgem teku pod imenom Duplešnica na sv. Martinskem polji v Dravo.

Po Grušovi in Ruperčah tečeta Pesnici nasproti potoka, ki pa že po kratkem teku faro zapustita, in se združita s Pesnico. — Na jugo-večerni strani teče Drava, ktere leva stran eno uro daleč faro meji. Pri „Melji“ stopi v faro in teče precej ravno od večera proti jutru. Črez pol ure se v Trčovi obrne proti jugu-vzhodu. V prvi polovici je njena glavna struga na Peterski strani, in še le pri njenem teku proti poldnevu prestopi glavni tok na desno stran.

6. Zračne razmere.

Ker je cela severna stran fare omejena s precej visokimi bregovi; ker so vse doline odprte proti južni strani, je podnebje precej milo, vinogradom ugodno in prirašča torej obilna mera najzlahtnejšega namiznega vina. Prideluje se tudi mnogo sadja, posebno sliv jabelk, črešenj. Zrak je večinoma suh; glavna vetra sta jug in sever; v spomladi in v jeseni tudi oster krivec, dolnji veter. — Vročina meseca julija in v začetku avgusta rada pride do + 26° R.; po zimi pritisne mraz živo srebro v gorkomeru na — 10° do 12° R. — Najveselejši čas pa je gotovo jesen, posebno če vinska trta dobro obrodi. —

7. Prebivalci.¹⁾

Prebivalci fare sv. Petra so sami Slovenci; silno redki sem priseljeni Nemci so se poslovenili. Manja tretjina — večjidel moškega spola — lomi tudi za silo nemščino. Kakó so po vesnicah in krajih prebivalci razdeljeni, vidi se iz sledečega kazala; le malo je domačih posestnikov, zelo malo večjih kmetovalcev; zarad mnogih vinogradov je mnogo vinčarjev, ki pod tujo streho živeči le inostrancem zemljo obdeljujejo in se tako preživijo. —

¹⁾ Sešteti meseca januarja 1879.

Ves ali kraj:	Prebivalci po spolu	Število hiš	Hiše so dom. posestnik.	Doma- čih po- sestnik.
Maléčnica	58 (31 m. 27 ž.)	11	1	1
Dragučóva	74 (35 m. 39 ž.)	15	6	6
Vódole	177 (84 m. 93 ž.)	31	20	18
Maléčnik	230 (87 m. 143 ž.)	37	24	10
Hréncá	167 (83 m. 84 ž.)	32	7	5
Celestrina	224 (97 m. 127 ž.)	45	14	10
Tèrčóva	326 (154 m. 172 ž.)	68	36	27
Steinberg	31 (11 m. 20 ž.)	7	6	6
Métava	308 (155 m. 153 ž.)	67	38	24
Vel. Zimica ¹⁾	6 (2 m. 4 ž.)	1	1	1
Nebóva	171 (79 m. 92 ž.)	34	22	17
Lóžane	42 (20 m. 22 ž.)	7	5	5
Pernica ²⁾	6 (2 m. 4 ž.)	1	—	—
Vinička gora	103 (48 m. 55 ž.)	23	11	10
Grušova	131 (60 m. 71 ž.)	32	19	15
Ruperče	173 (88 m. 85 ž.)	39	13	11
Skupaj:	2227 (1036 m. 1191 ž.)	450		

8. Politična razdelitev fare.

V slogi je moč. Mnogo je tedaj vredno, če je fara tudi politično združena v eno celoto, v kateri župani moder krščansk predstojnik. Te dobrote se le deloma veseli Peterska fara; razkosana je namreč v 8 delov. Večji del prebivalcev je združen v srenjo (občino) pod imenom: St. Peter s 1603 dušami, in temi le kraji in vesnicami:

1. Celestrina; 2. Hrenca; 3. Malečnik; 4. Métava; 5. Nebóva; 6. Trčóva; 7. Vódole. —

Vsi drugi kraji pa dohajajo k srenjam, katerih večji del leži zunaj fare sv. Petra, torej navadno tudi župani bivajo zunaj fare.

K srenji Dragočóva spada le mali kos iz fare sv. Petra; k srenji Ruperče tudi le kos Ruperč in Grušova; k srenji Jablance dohaja Vinička gora, k Dupleku Steinberg, k Leitersbergu Malečnica, k sv. Marjeti Ložane in Pernice in k Zimicu en hram iz Velike Zimice. Kraja: Vinička gora in Zimica sta prideljena okrajni sodniji sv. Lenarta. Vsi drugi kraji in vesnice pa spadajo

¹⁾ Drugo dohaja v faro sv. Barbare.

²⁾ Drugo spada v faro sv. Marjete.

pod Mariborsko sodnijo na levem pobrežju, cela fara pa pod okrajno glavarstvo Mariborsko.

9. Šege, značaj in opravila prebivalcev.

Prebivalci — Slovenci po rodu in jeziku — nosijo vse napake, pa tudi dobre lastnosti drugih svojih sorodnikov. Čeravno se jim ne more očitati stara pregreha Slovenov sploh: vedni razpor in raztrganost med seboj, vendar njih ne moremo popolnoma prevelike ljubezni do tujezemstva izgovoriti.

Bližina mesta upliva navadno bolj slabo kakor dobro na okolico gledé zadržanja. Razuzdanost, nevera, goljufija, ki imajo svoja gnezda po mestih, se hitro poprimejo neskušenege in vsej novosti odprtega srca menj zvedenega deželana. Prebivalci sv. Petra so se teh spak — mali so izjemki — popolnoma obvarovali. Razuzdanosti jih varuje najbolj siromaštvo.

Verske dolžnosti izpolnujejo vestno; med 1560¹⁾, ki so dorastli za sv. spoved, so bili le 4, ki krščanske dolžnosti o velikonočnem času niso opravili, kar je na vsak način ugodno, če pogledamo na bližino Mariborskega mesta.

Med ženstvom še se najde čestokrat prazna vera; posebno, da bi kdo škodoval živini; da je „napravljeno“ otrokom; da „mora“ tiači.

Pesmi ljubijo in jih radi prepevajo. Nemško „jodlanje“ se silno redkokrat sliši. Najbolj so razširjene med ljudstvom pesme iz Razlagove pesmarice. Veseli, odkritosrčni pa tudi lehkomiselni, ne brigajoči se mnogo za jutrešnji den, opravljajo svoje delo, katero jim je osoda odločila. Kakor povsod je ženski spol tudi tukaj bolj gizdav, kakor možki. Med tem ko se kmet od vinarja v obleki obče ne razloči, najdeš tudi med najrevnišimi delavkami svilnate robece in druge potrate.

Narodne zavesti je tu malo; le dva ali tri posestnike izvzemem. Vendar pa so Peterčani stali vsekdar, od tega časa, kar so volitve, brez izjeme — na katoliško-narodni strani, bolj iz verskega prepričanja, kakor iz narodne zavednosti. Če bi tu vera pešala, našle bi se tudi tu izdajice naše narodnosti. Očitnih, zagriznenih odpadnikov od vere ali narodnosti ne najdeš v fari.

Delo je prebivalcem odločeno po zemljišču, na katerem prebivajo. Večinoma se preživijo od dohodkov iz vinogradov, zatorej njim prvo in

¹⁾ Srednja številka od l. 1877 in 1878.

največo skrb posvetijo. Ker je polja, njiv, travnikov zelo malo, so tudi kmeti jako redki. Kruh se z večine uvaža. Vinarji se živijo od dela svojih rok, mnogo jih tudi trži in donaša v bližnje mesto mleka, smetene in sadja. Perotnine se malo proda, več vrže goveja živina, ki je bolj štimana kakor konji, pa tudi bolj primerna in koristna za ta gorati in ilovnati kraj. Konjev je malo, nekatere vesnice in kraji, nimajo nobenega, namreč Malečnica, Hrenca, Celestrina in Steinberg. Tudi največji posestniki imajo čestokrat le vole, ali k večemu po par konj.

Obnašanje prebivalcev do duhovnikov in učiteljev je spoštljivo, spodobno in dostojno, kar vse spet izhaja le iz trdnega verskega prepričanja; to se mora v čast prebivalcem te fare posebno opomeniti.

10. Cerkev, pokopališča, kapelice in križi.

A. Farna cerkva sv. Petra.

a) Stara cerkva pred letom 1730.

Farna cerkva je posvečena prvaku apostolov, sv. Petru. Patron so ji zdaj milostljivi knezoškof Lavantinski, in spada v dekanijo „Mariborsko na levem pobožju Drave“.

Kedaj je bila tukaj prva hiša božja postavljena, kaka je bila, kdo jo je postavil, to se ne more za gotovo povedati; vsaj dozdej ni nobena listina znana, ki bi nam prvi začetek todega tempeljna božjega odkrila. V nekem listu pisanem na Martinovo l. 1338. je prvokrat govor o župnikih pri sv. Petru. Omenjena listina nam naznanja, da je Hartnid, Petrski župnik, po nasvetu Heinricha, nadduhovna (Erzpriester) v Ptujju, dovolil enega duhovnika pri kapeli sv. Ožvalta v Hrastovskem gradu, a duhoven vendar ne bi smel nobenih župnijskih pravic imeti. Iz tega nam je dovoljeno sklepati, da takrat tu ni samo cerkva bila, temuč da so bili tukaj že neodvisni župniki, ki so oskrbovali precej razprostranjen del levega pobožja Drave, ter da niso bili začetkoma vikarji Mariborskega župnika, kakor se je to nekoliko časa pozneje zgodilo.¹⁾

Zanesljivo se sme trditi, da je bila prva cerkva sv. Petra zelo mala (antiquitus valde parva) ter da so ji še le v poznejših časih posamezne dele prizidali, kakor njo najdemo v začetku 18. stoletja. Mariborski dekan Mat. Bechel govori l. 1703 o tej cerkvi tako-le: . . . tudi cerkva

¹⁾ Graz. Zeitsch. Nr. 13. 1842 Krempf.

ni posvečena, ker je njen večji del bil pred 30 leti na novo sezidan, in še do zdaj ni bila posvečena.¹⁾

Lega farne cerkve pred letom 1730. je bila nekoliko metrov bolj proti Dravi, tako da je zvonik sedanje cerkve stal v sredini prednje strani, ter da je glavni njeni vhod bil tam, kder so sedaj duri v kapelo sv. Faustina. Na zvoniku še se vidi, da je bila ta prva cerkva veliko nižja od sedanje; njena dolgost je segala le do sedanjega presbyterija. Nektera še obstoječa znamenja kažejo, da je bila v gotskem slogu zidana.

Leta 1532. je Turški sultan Sulejman II. drugokrat z veliko vojsko drl pred Beč. Ker pa je zvedel, da je mesto močno zavarovano, in ker se mu je že med potom tje trdnjavica Kisek pod poveljnikom Nikolajem Jurišičem junaško v bran postavila, vrne se skozi Štajarsko na Turško. Pojdoč vse opustoši, požiga in pleni povsodi. Oddelek Turške vojske gre med Mariborom in Meljem črez Dravo. Pri tej priložnosti so Turki tudi sv. Peter obiskali ter farno cerkev in podružnico na Gori požgali.²⁾

Kako škodo da je trpela po Turkih farna cerkev, to se ne vè. Ali je bila popolnoma razdjana, ali je prvotna zidina nepoškodovana ostala, nam tudi ni znano. Vendar kmalo po tej nezgodi najdemo zopet farno cerkvo popravljeno in pripravno za službo božjo. Leta 1535. so prišli Lavantinski škof Leonhard, pooblaščen od Solnograškega nadškofa, ter so 23. vinotoka zvone in pokopališče zopet blagoslovili; drugi den pa ste bile posvečeni obedve cerkve: sv. Petra in Matere Božje na Gori.

Že zgorej omenjeni dekan Mariborški, Mat. Bechel, piše pri vizitaciji 15. junija 1703, da je o tistem času Petrška cerkev imela teh 5 altarjev: 1. veliki altar sv. Petra; 2. Sv. Trojice; 3. Sv. Roprta; 4. Sv. Frančiška Ks.; 5. Bl. D. Marije.³⁾

Deroča Drava, ktere najglobljeje korito je ravno pri sv. Petru na levem pobrežju, je farno cerkev vedno v večo nevarnost pripravljala, ker je bistro tekoča voda breg na Petrski strani podjedavala. Precej lepi travniki in dobre njive so sčasoma popolnoma zginili.⁴⁾ Vsled tega je sklenol učeni in goreči župnik dr. Janez Sittich med 1730—1740. letom popolnoma novo farno cerkvo postaviti. Da bi pa novo cerkev nevarnosti bolj odtegnol, bila je nekoliko metrov dalje proti bregu sozidana.

¹⁾ Orožen Bist. Lav. 588.

²⁾ Ljudstvo pripoveduje, da so takrat prišli Turki do „Turške meje“ — brega v Metavi, kder so se njim prebivalci nasproti postavili. —

³⁾ Orož. 588.

⁴⁾ Ljudstvo govori, da bo sodni den, ko bo sv. Petra cerkva na sredi Drave.

b) Sedanja farna cerkev sv. Petra.

Lepa hiša, snažno pohoščeno ima veliko moč za celo družino. Enaka moč se mora priznati tudi o farnih cerkvah na verne. Lepa veličastna hiša božja, katero farna občina svojo imenuje, ima na obnašanje in krščansko življenje veliko moč. — S takim lepim, prekrasnim tempeljnomo Gospodovim se zamore ponašati fara sv. Petra. Zgodovino sedanje cerkve moramo ločiti v dva dela: 1) od njenega začetka t. j. 1730 do 1871 in 2) od 1871 do zdaj.

Lega sedanje farne cerkve je vzvišena nad Dravo 38 metrov. S svojim prednjim delom (presbyterijem) gleda nekoliko proti jugovzhodni strani. Dolga je 37 m. 4 dm. s presbyterijem, ki samo za se meri 9 m. in 4 dm. dolgosti. Njena širokost meri 10 m. 8 dm. in visokost z obokom vred 10 m. in 1 dm.

Stavitelj sedanje farne cerkve je bil dr. Janez Sittih, ki je bil tu župnik od (4. dec.) leta 1724 — 1759.

Zidava ali slog tote nove cerkve je romanski. Glavni zid ima na desni in na levi strani po troje podpornih stebrov, ki pa niso od zunaj, temuč od znotraj. Ti stebri so z oboki, vzporednimi z glavno steno med seboj zvezani. Vsled tega nastane nad njimi lep širok kor na desni in levi strani cerkve. Pod njim so majhne kapelice, katerih altariji so na podporne stebe naslonjeni. Po številu teh podpornih stebrov je razdeljen lepo obokani strop cerkve, ker so nasprotni stebri po obokih med seboj v zvezi. Na oboku med presbyterijem in osredjem cerkve je napis: „Aedificatum 1730. Renovatum 1871 t. j. zidana je bila ta cerkva 1730, ponovljena 1871. Žagred s prostornim oratorijem je na evangeljski strani poleg velikega altarja.

Strop cerkve z arabeskami ves okinčan, je razdeljen v razna polja, na katerih je dosti prostora za malarijo. Leta 1737. sta Mariborčana Janez in Matija Mittermaier ta strop na presno pomalala. Pri različnih podobah je župnik Jan. Sittih oskrbel napise večinoma vzete iz sv. pisma. Župnik in č. kanonik Gašpar Harmann je dal l. 1830. po Mariborškem malarju J. Reitter-ji te že zastarele podobe s aquarel-barvo premalati. Tako je ostalo do l. 1871.

Altarjev ima sedanja cerkva 7, namreč 1) Veliki altar sv. Petra. Izdelal ga je Mariborčan Matija Leitner za 450 fl. l. 1736. Postavil in pobarval ga je Jan. Valentin Karcher leta 1739, ter je podoben altarjem v Mariboru, Rušah in v Vuzenici. Na oltarji ste dve podobi; glavna: Kristus daje sv. Petru ključe — višo cerkveno oblast. — Izdelana je

ta podoba od Gradčana Franca Ignaca Flurer-ja, l. 1737. Druga, menjša podoba, je spreobrnitev sv. Pavla, tudi od tistega mojstra. Stali ste obe podobi 115 fl. Vrh altarja je sv. Trojica, obdana od nebeških angeljev.

Na episteljski strani ste veliki izrezani podobi: Sv. Nikolaj in sv. Janez Nep.; na evangeljski: sv. Ruprt in sv. Valentin.

Prižnica je delo Mariborčana Janeza Walter-ja od l. 1737. Kamenene izdelke: krstni kamen, stopnjice, ograjo pred velikim oltarjem je oskrbel kamenosek Matija Wenig iz Maribora.

Stranski altarji so na evangeljski strani: 1) Marija mati Božja iz lesa izrezana. Iz začetka je bila na tem altarji D. Marija v pravi obleki. Pod Jožefom II. so bile take podobe prepovedane; (sedaj je ta podoba v kapelici „šol. sester“ na Metavskem bregu.) 2) Altar sv. Janeza Krstnika. 3) Sv. Anton Pad. Na episteljski strani. 4) 14 Pomočnikov. 5) Janez Nepom. 6) Frane Ksav. Poleg oltarja sv. Frančiška Ksaverja pod stopnjicami na oratorij je umetno izdelana Oljska gora. Teh šest stranskih oltarjev je postavil l. 1746. Dominik Caccone. Orgle so delo Gradčarja Franca Schwarz-a, ki jih je postavil za 400 fl. l. 1795.

Zvonik na večerni strani cerkve je v sedanji podobi brez dvoma eden izmed najlepših v Lavantinski škofiji. Visok je 53 m. ali 28°. Spodnji glavni zid do zvonov je stari zid. To je bil zvonik stare cerkve, do leta 1779. Ko je bilo „jabelko“ l. 1877. ponovljeno, najdena je bila v njem zaprta škatlica z malo listino, ki nam deloma v latinski, deloma v nemški besedi zgodovino zvonika tako popisuje: „Der Thurm wurde erhöht und mit Blech eingedeckt anno 1779 — sub ordinario Hieronymo archiepiscopo Salisb. — et patrono Josepho Maria, episcopo Gurcensi — et episcopo Seccoviensi Josepho Com. ab Auersberg — et parcho Fr. X. Kranich philos. magistro & theol. licentiate — et coop. Paulo Ledenig, et Francisco Koren.

Anno 1819 sede vacante Seccoviensi wurde unter Pfarrer Gaspar Harmann und Kaplan Karl Glaner in Gegenwart des Kreisdechants und Pfarrers von Marburg Math. Leschnig das Kreuz neu aufgesetzt auf den reparirten und neu angestrichenen Thurm — dessgleichen wurde der Thurm und Blechdach reparirt anno 1855.“ — Leta 1877. je bil strešni stol s hrastovim lesom poddvojen in zvonik s kuprom od Mariborčana Janeza Moosburgerja popolnoma na novo pokrit. Kupra se je porabilo 100 □sežnje, t. j. 33 cent. Stalo je celo delo 3400 fl.

Zvoni v zvoniku harmonično ubrani so štirje. Veliki zvon tehta 23 ct. Vlil ga je Martin Feltl v Gradci l. 1769. srednjega pa zvonar Peter Zwelfer v Gradci l. 1666. pod župnikom Garzarolli-jem. Dva manjša zvona sta delo Gradčarja Karola Feltl-na, večji od l. 1870, najmanjši od l. 1867.

Lep kinč totega veličastnega tempeljna so cerkveni stoli napravljeni iz trdega lesa leta 1876. od Trojičkega mojstra Fr. Potočnika. Stali so 700 fl. Prejšnji stoli so bili že nad 100 let stari.

Leta 1871. se je začela najnovejša doba farne cerkve. Pod čast. kanonikom in župnikom M. Glaser-jem je bila cerkva od l. 1871 do 1877. od znotraj in zunaj popolnoma ponovljena. Poprava se je začela od znotraj. Spretni malar na presno, Jakob Brolo, doma iz Gemone na Furlanskem, je s tremi pomagači do jeseni l. 1871. svojo nalogo krasno dovršil. Glavna boja cele znotrajne stene je rjavkasto-rdeča. Dragoceno je malan presbyterij. Rebra obokov so pozlačena, tako tudi zvečine mnogo arabesk. Na stropu presbyterija so med štirimi rožnimi venci štirje učeniki sv. Cerkve: sv. Ambrož, sv. Gregor, sv. Hieronim in sv. Avgustin. Strop osredja cerkve je na tri glavne dele razdeljen; v sprednjem delu so med arabeskami štirje evangelisti; v drugem delu stropa: štiri poslednje reči (angeli z dotičnimi podobami, znamenji) in v zadnjem delu: tri čednosti božje. Ravno nad orglami še je edina podoba stare malarije: ptica pelikan hrani svoje mlade. Zraven teh podob še je deset večjih vzeti iz življenja sv. Petra. V presbyteriju na evangelijski strani: 1) Jezus Petru noge umiva. Na episteljski strani: 2) Peter zataji Jezusa. 3) Sv. Peter spokorjenik. Na desni in na levi strani na obzidkih oratorija in kora so sledeče podobe: 4) Jezus izroči Petru najvišjo pastirsko službo z napisom: Peter me ljubiš? Pasi moje ovce, pasi moja jagnjeta! 5) Vihar na morji: Gospod otmi nas, sicer vtonemo. 6) Peter, zakaj si dvojil? 7) Na obzidku kora: sv. Petra križajo. 8) Na evangelijski strani: Ananija, nisi lagal ljudem, ampak Bogu. 9) Sv. Peter vzbudi Tabito od mrtvih. 10) Peter ozdravi hromelega človeka: V imenu Jezusa Kristusa vstani in hodi! Ta mojsterska fresco-malarija je stala 2000 goldinarjev.

Že pozno v jesen je bila hiša božja dogotovljena, in 5. listopada 1871, triindvajsto nedeljo po binškoštih so milostljivi knezo-škof Jakob Maksimilijan cerkvo in veliki altar posvetili. V velikem altarcu so vzdani ostanki sv. mučencev Viktorja in Lovrenca.

Veliki altar je bil pri priložnosti malanja cerkve tudi popolnoma ponovljen od zlatarja J. Čuček-a iz Maribora. Tabernakelj je delo jezuita fratra Miller-ja in mizarja Jožefa Kainz-a, obadva iz Gradca od l. 1844. Marmoriranje stebrov, pozlačenje tabernakeljna in podob na velikem altarju je prevzel prej omenjeni zlatar J. Čuček. Le malo časa pozneje so bili tudi ponovljeni in pozlačeni vsi stranski altarji in prižnica od Angel-a Zoratti-ja. Celo ponovljenje cerkve je stalo do 3500 goldinarjev. Velika podoba Marije brez madežnega spočetja, prižnici nasproti, je od lesoresca Gschiel-a iz Gradca, ter je z zlatenjem vred stala 200 goldin.; to je dar Marije Frasove z „Viničke gore“. Dragocene podobe v farni cerkvi so posebno podobe Križevega pota. Te podobe so bile odločene s prva za kapele „križevega pota“, ki stojijo ob strmi stezi k podružnici na „Goro“. Mojstersko delo je izvršil rajni Graški malar Tunner. Leta 1871. so bile ponovljene in popravljene (nektre so bile namreč od hudobnih in neumnih ljudi močno poškodovane) in v farno cerkvo prenesene.

Nad velikimi vratni v veličastni tempelj je podoba, ki nam kaže aposteljne in druge ljudi pred sv. Petrom, ki govori: „H komu hočemo iti, kakor k Tebi, o Kristus — sin živega Boga!“ Lepa podoba, izdelana od Brollo-a l. 1877. nam stavi pred oči živo resnico naše sv. vere: Jaz sem vrata, nikdo ne pride k Očetu, kakor skoz mene.

c) Kapela sv. Faustina.

Dragocen zaklad farne cerkve je truplo sv. Faustina mučenca, shranjeno v posebni kapeli. Ta lična kapela je pod zvonikom tam, kder je bil v stari cerkvi vhod v hišo božjo. Pred letom 1844. je bilo to torišče popolnoma zapuščeno, revna klet za različno ropotijo. Sedanji č. kanonik M. Glaser so očedili ta prostor, dali z velikim trudom zvonikov zid proti vzhodu in jugu podreti, in tako kinča zdaj ta oddelek farne cerkve dosti ličen altar, postavljen l. 1844. na katerem se sv. meša daruje. Na altarji miruje truplo sv. mučenca Faustina. Svetnikove kosti so, kolikor jih prekrasna obleka ne pokriva, umetno in silno lepo z voskom obdane. Dragoceno obleko so oskrbele ss. karmelitance v Gradci za 600 fl. Sv. telo je v stekleni trugi. Sv. Faustin je bil z veliko slovesnostjo l. 1844. v farno cerkvo prenesen. Kapelica je bila l. 1877. od znanega malarja Jakoba Brollo z nova na presno izmalana. Glavna podoba je: „Sv. Peter v ječi.“ Zunaj nad durmi, ki peljejo v kapelo, je od istega umetnika: „Sv. Peter iz ječe rešen trka na vrata“. Napis nad

durmi: sv. Faustin prosi za nas! razjasni tujcu, čegave svetinje, da so ondi shranjene. Marsikteri popotnik si ogleduje sv. telo in si vtrjuje sv. vero v sv. molitvi.

B. Pokopališča.

a) Žerf ali žarh pod farno cerkvijo.

Lepa je misel, da so trupla kristijanov v prvih časih pokopavali blizo hiše božje, ali celó pod njo v posebno zato odločenih prostorih. Bere se o prvih kristjanih, da so se zbirali pri grobih mučencev, in so tam opravljali najsvetejšo daritvo. Zatorej nahajamo pri starih cerkvah pokopališča okoli cerkve, v kateri se je vsak den sv. meša za rajne darovala. Tako je bilo tudi tu pri cerkvi sv. Petra. Pa ne samo, da so pokopavali okoli cerkve, pripravljen je bil tudi pod hišo božjo prostor za rajne. Ta podzemeljska kapelica, „žerf“ imenovana, je bila odločena vendar le za duhovnike, odličnejše farmane, ali za tiste, ki so si posebne zasluge za faro pridobili.

Ta tihi hram božji je pod celo sedanjo cerkvijo izvzemši presbyterij in prostor pod zvonikom. V dolgosti meri 12 m. in v širokosti 4 m.; 19 stopnjic pelje obiskovalca v žarh. Spredi je altar, na katerem se vsako leto na „vernih duš“ den daruje sv. daritva. Prvotni altar iz kamena je zdaj na večerni strani farne cerkve, med glavnim vhodom, in med durmi v kapelico sv. Faustina. Sedanji altar „sv. Križa“ je iz plehovine in marmoriran. Na vse štiri strani so v steno zidane „rake“ ali grobi. Za altarjem je častno mesto, deset rak, kjer počivajo zemeljski ostanki duhovnikov: Janeza Ferdinanda Knechtl pl. Knechtlishofen, † 6. julija 1708, 58 let starega tukajšnjega župnika; Janeza Jurija Barthalotti, župnika † 6. grudna 1724 v 63 letu. Njegov grobni napis se končuje: „Quod bene fecit, habet“, t. j. kar je dobrega storil, imá. Urban Vincencij Böhaimb † 22. julija 1730.

Ravno zadej za altarjem je truplo dr. Janeza B. Sittich-a, stavitelja sedanje cerkve. Umrli je 4. prosinca 1759. Na konci grobnega napisa so besede: „ReqViesCat teMpLI reaeDI fICator“: Naj počiva stavitelj tempeljna.

Ze vsem je v žerfu 64 rak; izmed teh 24 zazidanih. Druge še čakajo prebivalcev. Goreči dušni pastirji so skrbeli, da so žerf snažen ohranili, in da ni bilo v njem neprijetnega zraka. Cesar Jožef II. je zapovedal vse žerfe zazidati, če njim je vhod iz cerkve. Ta zapoved

je zadela tudi tukajšnjo podcerkveno pokopališče, ker mu je prvotni vhod bil v cerkvi na desni roki od altarja sv. Janeza Nep., kder še se prva stopnjica na cerkvenem tlaku vidi. Sedanji dušni pastir, č. kanonik M. Glaser, so leta 1857. z mnogimi stroški in velikim trudom debeli cerkveni zid predrli, prizidek zunaj cerkve iz Barbarškega kamena napravili in vhod v žerf od zunaj oskrbeli. Leta 1868. 14. julija je bil Jožef Dornik Liguorianec, deficient, prvi drugoč v žerf k večnemu miru položen. Na desni strani žerfa je precej velik prostor — kostujak —, kder je mnogo in mnogo kosti mrličev lepo zloženih, da čakajo ustajenja.

b) Pokopališče okoli farne cerkve.

Cerkva sv. Petra je obdana z lepim do 2 metra visokim zidom, ki je bil l. 1877. večinoma z novimi ploščami pokrit. Rezani kamen je iz Apnenc (Aflenz) pri Lipnici, in velja 400 goldinarjev. Toto obzidje oklepa staro farno pokopališče. Vendar je bilo to prej veliko večje, ko je prostor, ki ga sedanje obzidje obdaja; razprostiralo se je proti večerni strani k bregu, kder se je pri zidanji nove šole mnogo človeških kosti izkopalo. Po c. k. ukazu od l. 1787. so se morala vsa pokopališča iz bližnjih krajev farnih cerkev odpraviti; vsled tega je bila za novo pokopališče odločena farovška njiva pod Kraljevčakom. Na tem starem mirodvoru počivajo sledeči župniki, katerih grobni napisi se še vidijo: č. kanonik in župnik g. Harmann, † 1834; Nikolaj Škof, † 1810; Fr. Golob † 1842.

c) Pokopališče na farovski njivi pod Kraljevščakom.

Od farne cerkve pelje proti severju precej prostorna steza, okinčana na desni in levi strani z visokimi palmami, k „Materi Božji“ na Goro. Za 150 korakov se pride do kamenitih stopnjic, po katerih se strma pešpot zavije na „Goro“. Kmalo pri omenjenih stopnjicah na desno je mala njivica pod nekdanjim posestvom Kraljevim; tu je bilo tretje pokopališče.¹⁾ Dne 7. julija 1787 je bila prva tu pokopana neka Josefa Šamberger. Zadnjič je bilo truplo Lovrenca Berliča 16. jan 1793 tu shranjeno. Listine nam razjasnijo tudi število tu počivajočih rekoč: „Tu na tej njivi počijo zemeljski ostanki 264 ljudi, in tudi truplo duhovnika Pavla Ledenigg-a, pokopanih od 5. julija 1787—16. januarja 1793.

¹⁾ V listinah se imenuje „Kraloschagger-Acker“, njiva pod Kralovščakom, ker je ležala pod vinogradom Kraljevim.

Ali to pokopališče bilo je premalo in premokro. Cerkevno predstojništvo se je obrnolò tedaj do Mariborske okrožne sodnije, ki je dovolila, da se mrličì drugoè pokapljejo okoli farne cerkve; 16. januarja l. 1793. je bil Gaspar Rojko, kmet iz Metave, prvi pokopan pri farni cerkvi.¹⁾ Tu so mrličè pokopavali do leta 1845. Takrat pa je bilo pokopališče na „Gori“ poveèano, in od tega èasa se le na „Gori“ pokaplje. Le tisti, ki imajo posebne zasluge za faro, se devajo k slednjemu poèitku v žerf.

Pokopališče na njivi pod Kraljevšèakom je popolnoma odpravljeno. Le podoba „Križanega“ pravi potomcem, da tu spi mnogo njihovih so-bratov in sester.

è) Pokopališèe okoli Gorske cerkve.

Sprva je to mrtvišèe bilo zelo malo. Razprostiralo se je le do se-danje mrtvašnice. Ob èasu kolere l. 1849. je bilo proti večeru zelo po-vekšano. Prostor je bil kupljen od posestnika Janeza Kaubeja l. □ seženj po 1 goldinarji. Zdaj je to navadno pokopališèe za celo faro.

C. Poddružnica Device Marije na „Gori.“

Cerkve, posveèene hiše Božje, postavljene ali na prijaznih hribih ali v tihih dolinah, so nam kakor kazalei, ki nam kažejo pot v nebeško oèetnjavo; one so nam jasne prièe trdne vere naših praoèetov. Èe nam tudi ne bi zgodovina pričala globokega verskega preprièanja naših pred-nikov, bi nam to vendar prelepe starodavne cerkve, ktere so postavili, vedno oznanovale. Koliko so storili naši predniki iz ljubezni do vere, koliko so oni za njo darovali in terpeli, prièa nam nekoliko tudi cerkva in zgodovina podružnice „Device Marije na Gori“.

„Devica Marija na Gori“ je nad Dravo zvišena kakih 200 metrov. Od farne cerkve pelje deset minut dolga peška pot na Goro k prijazni cerkvici, ktere beli zidovi se daleè okoli vidijo. Lep razgled proti severju in jugu, večeru in vzhodu bode ti obilno poplašal mali trud, ki si ga imel na Goro po precej strmi stezi. Proti jutru in polnoèi razgrinja se vinograd za vinogradom, v kterih raste žlahtna vinska kap-ljica. Proti jugu se ti odpira celo Ptujsko polje, domovina èvrstih Poljan-cev; Donaška gora, Boè, Konjiška gora pa ti dalje proti jugu razgled za-

¹⁾ Ta Gašpar Rojko je bil oèe znanega uèenjaka Gašperja Rojka.

pira. Proti severju zapaziš celo Schökl pri Gradu o prijaznem vremenu. — Prostor, na katerem stoji cerkvice Device Marije, je torej res vreden, da ga kinča toliko lepa cerkvice; in gotovo je bil velik prijatelj narave, kdor se je bil namenil tukaj hišo božjo postaviti.

Začetek cerkvice „Materie Božje na Gori“ nam ni znan. Mogoče je, da so bili njeni stavitelji Maltezerji, ki so imeli svoja posestva v bližnjem gradu Mellingu. Na potu, ki se vije od farne cerkve na „Goro“, je namreč starodavna kamnata podoba Marije z detetom Jezusom, katero derži grozd v svoji roki. Zvedenci pa trdijo, da je to posebno znamenje, ki so ga Maltezerji radi pridjali podobam, ktere so oni oskerbeli. Cerkva na Gori je zidana v gotiškem slogu, izvzemši kapelico sv. Lucije na južni strani, in kapele sv. Florjana in Valentina na večerni strani. Na podpornem stebru zraven zvonika se nahaja napis: \overline{AO} . 151A t. j. anno 1517, ki nam pravi, da je bil zadnji del cerkve tega leta dozidan. Starejši od tega je sprednji del ali presbyterij, kakor se da soditi iz sostave oken in podpornih stebrov, ki kažejo starejšo gotiko. Presbyterij je bil tedaj prvotna cerkva Materie Božje na Gori, h kateri je bil leta 1517. spodnji del — sedaj osredje cerkve prizidan.

Obrnena je cerkva Materie Božje s svojim glavnim altarjem proti vzhodu. Dolga je s presbyterijem 23 m. in 1 dm. Presbyterij sam za se meri v dolgosti 13 m. in 1 dm. Široka je brez kapelice 8 m. s kapelicami vred 18 m.; visoka pa je 10 m. in 9 dm.; tedaj za 8 dm. višja od farne cerkve. Na večerni strani je visok zvonik, skozi kterega nizka vrata v gotiškem slogu izdelana peljejo v hišo božjo. — Močno zidan zvonik je postavljen v l. 1517. Leta 1677. je bil olepšan; 1632. je bil kupljen veliki zvon, ki je tehtal 22 cent. Srednji zvon je kupil Janez Golob, kmet iz Vodol za 600 fl. — Mali zvon pa je dar Jožefa Grahnika iz Ložan pri sv. Marjeti. Č. korar Harman je popravil stolp. Popolnoma ponovljen je bil spet l. 1864. V tem času je dobil novo streho in je bil z nova s plehom pokrit. Strešni stol je deloma iz hrastovega, deloma iz jelovega lesa. Okinčan je okusno s pozlačenimi iz železa zlitimi rožami. Ta poprava je stala do 3400 fl. Visoki križ so blagoslovili stolni prošt M. Pikel ob priložnosti nekega zlatega ženitvanja l. 1864. O velikem zvonu je med ljudstvom ta-le pravljica: Nekdaj je imel Gorski zvon dosti močnejši glas, ko zdaj; čuli so ga daleč okoli po lepih Slovenskih goricah. — Ko so Turki hodili k nam ropat, priklatili so se tudi do sv. Lenarta, in ker so kristjani pred njimi v cerkev bežali, so Turki s kroglijami iz topov na zvonik streljali; ali — kakor pravljica

pravi — krogelje se zvonika niso prijele, in mu niso nič škodile. Nekega dne zaslišijo Turki glas Gorskega zvona. Zavzet vpraša Turški poveljnik: Kaj je to? Kdo tako grmi? — „To je zvon Gorske device Marije, do ktere imajo kristjani posebno zaupanje“, mu odgovorijo. — Rotim se, da so ta zvon kristjani slišali zadnjokrat. — Ko so kristjani to zvedeli, vsekali so zvonu tisto rano, ki se še zdaj vidi, da bi več ne donel tako mogočno in da ga Turek ne bi najšel. Od tistega časa pa ima Gorski zvon tisti tihi pa mili glas, ki sega vsem tako globoko v sree. Med tem so Lenarčani dosti košev bučel iz zvonika na Turka vergli; ti iznenadjeni in prestrašeni se niso hoteli s to drobno živalico vojskovati, in so pobegnoli.

Da dogodke podružnice na Gori ležej spregledamo, hočemo nje v dva dela razdeliti a) stara cerkva do leta 1843. b) Od l. 1843. do sedanjega časa.

a) Stara cerkva do l. 1843.

Omenjeno je že bilo, da nam je prvi začetek te hiše božje neznan; za gotovo pa se ve, da je bila prej z visokim zidom obdana, ter je bila videti kakor mala trdnjava ali tabor. Precej visoki zid je imel okenca za streljanje in je bil obdan z globokim jarkom. Zid se je raztegal v četirivoglu do sedanje kapelice štacijona 12. (Jezus na križu umerje). Velika vrata so bila pri sedanjem bivališču cerkovnikovem med drugim in tretjim stebrom; župnik in korar Harman (1817—1834), jih je zapovedal podreti, ter je kamenje porabil, da je podzidal farovž, ki je bil zavolj globokega prepada in vsled nevarnih plazov v nevarnosti.

Leta 1532. so Turki tudi to cerkvico požgali. Kako škodo je pri tem cerkvica terpela, nam ne pove nobena listina, le pravljice še se med ljudstvom nahajajo, ki nam vsaj zgodovinski čin potrdijo. Pripoveduje se namreč, da so Turki proti sv. Petru vihrali. Pred njimi se je širil strah, groza in trepet. Vse kar je moglo, bežalo je ali pa se poskrilo. Tudi Gorski cerkovnik (meznar) se je skrila v najvišjo ljuknjico Gorskega zvonika, učitelj pa je zginil v bližnjem lesu. Ko so Turki odšli, in je vse drugoč utihnilo, prileze cerkovnik iz svojega skrivališča, pogleda skozi lino, in ker nič ne vidi in nič ne sliši, gre na prosto. Kakor je po strašni toči žalostno gledati po svetu, tako je bilo tudi zdaj; vse je bilo tiho in mertvo; žive duše ni bilo nikder. Cerkovnik se spomni svojega tovarša učitelja, in ga kliče, ali še je kde živ. Globoko v votlem deblu nekega drevesa se mu ta oglasi, in oba sta bila vesela rešitve iz

smrtne nevarnosti. V letu 1535. dne 23. vinotoka je Lavantinski vladika Leonhard zopet blagoslovil pokopališče, drugi den pa posvetil cerkvo.

Pri tej podružnici je bil poseben beneficijat; l. 1545. se omenja Filip Feistritzer.

Mariborški dekan Mat. Bechel govori vsled neke vizitacije l. 1703. tako-le: Ne vè se, ali je ta cerkva posvečena, ali ne, ker ni nobenih znamenj tega čina. Altarjev ima 8. — 1) veliki altar v čast B. D. Marije v nebo vzetja, (posvečen). 2) sv. Janeza Krst. 3) sv. Antona od g. župnika Garzarolli. 4) sv. Valentina in Aleža (Alex.) 5) sv. Florijana (ni posvečen). 6) sv. Urbana, (posvečen). 7) sv. Ane (ni posvečen). 8) sv. Ahacija (posvečen).

Na velikem altarju je bila nekdanj podoba iz lesa zrezana: Devica Marija v nebo vzeta in od sv. Trojice venčana. Do časov č. korarja Harmana je bilo zato „žegnovanje“ vedno 15. avgusta. Ta iz lesa izrezana podoba je zdaj na steni v mali doblini tik velikega altarja na evangelijski strani. V podobo Kristusovo je vsekana letna številka 1606, ki nam naznanja, kedaj da je bila dodelana ali ponovljena. Vendar ta nekdanja podoba je bila odstranjena, ter z novo leseno nadomeščena, ki predstavlja: „Marijo kraljico“ s krono na glavi in z božjim detetom na rokah. Kedaj se je to zgodilo, nam pravi chronograficon ki se glasi: „MVLtae FILIAe CongregaVerUnt DIVItIas: tV sUpergressa es UnIversas“, t. j. 1746.

L. 1750. je bila prizidana kapela sv. Florijana in sv. Valentina. Altarja sta bila iz farne cerkve sem prinesena, podobe pa so z nova izdelali. — Lepo umetno delo je posebno podoba sv. Florijana, na katerem vidiš staro mesto Maribor, vzdigljivi most, in trdno zidana vrata po desni strani Drave. — Na južni strani je kapela sv. Lucije v romanskem slogu in prej prizidana, kakor kapela sv. Florijana in Valentina. Na priprostem starem altarju je glavna podoba: Sv. Lucija, sv. Anton Pad. in še drug svetnik z zvezdo na prsih. Izdelal jih je Gradčan Karl Amon v l. 1820. Zemeljski ostanki njegovi počivajo ravno pred to kapelico, ker je l. 1843. pri popravljanju in olepšanju Gorskercerške nagloma za mrtvoudom tu umrl. Pod cesarjem Jožefom II., l. 1785. je bilo zapovedano, Gorsko cerkvo podreti. Bližnji posestnik H. Wretzl (sedaj Kartinovo posestvo) je kupil celo cerkvo za 600 gld. Severno ozidje je že začel podirati, ter je iz kamenja hleve postavil. Pa pripovedka pravi, da je nesreča za nesrečo nadnj prišla, torej je pre-

pustil cerkvo farmanom, ki so jo za gorej omenjeno svoto nazaj kupili, in rešili, da je niso podrli.

b) Gorska cerkva od l. 1843.

Akoravno je več gorečih tukajšnih dušnih pastirjev za popravo in olepšanje podružnice mnogo storilo, vendar je polagoma prišla zopet v prav žalosten stan. Sedanji č. korar Marko Glaser prišedši l. 1843. k sv. Petru, so si naložili prvo skrb: „D. Marijo na Gori“ popolnoma popraviti. Ozko in tesno pokopališče se je vedno bolj in bolj vzviševalo; nasledek tega pa je bil, da je zidina v zemljo zlezla, in cerkva je bila mokra. Najprej je tedaj bilo mnogo zemlje odstranjene. Stari globoki jarek, ki je oklepal obzidje, je bil zasipan, in pot od farne cerkve je bila popravljenjena. Veliki altar je bil popravljen za silo l. 1844. Leta 1854. je bil v gotskem slogu dodelan spodnji del sedanjega velikega altarja t. j. tabernakelj s sedežem, na katerem je glavna podoba altarja „Marija Kraljica“ od mizarja Jožefa Kainza. — Zgornji del altarja je lepo gotsko delo, katero sta l. 1864. po narisu Tendlerjevem izdelala mizarja Franc Potočnik in Seb. Hribernik. —

V sredi altarja je glavna podoba izrezana iz lesa: „D. Marija z Detetom“ — milosrčna mati, pred katero si je že toliko kristjanov milosti sprosilo, v katero farmani in okoličani veliko zaupanja imajo, kakor nam poročajo mnogo zaobljubne podobe, ki so jih v zabvalo darovali.

Nad glavno podobo je transparentna malana podoba Marijinega srea, gniljivo mojstersko delo znanega Jožefa Tunnerja. Ta podoba je veljala 100 fl. in je družbina podoba tukajšne bratovščine „Marijinega srea“. Marija z neizrekljivo milim obrazom kaže na svoje sree, kakor da bi hotela reči: „Glej sree svoje Matere“. Posneta je ta podoba po uni v cerkvi sv. Evstahija v Rimu, kder je središče omenjene bratovščine. Na straneh velikega altarja sta sv. Viktorin, in sv. Maksimilijan; nad njima manjši podobi: sv. Sebastjan in sv. Janez Krstnik. Vrh altarja je sv. Mihael. —

Stranskih altarjev ima Gorska cerkev pet; in sicer v osredju na evangeljski strani sv. Ana; temu nasproti sv. Vrban. — Obadva sta po narisu Tendlerjevem v gotiškem slogu od Jožefa Kainza izdelana leta 1864. Malane podobe teh altarjev, posebno sv. Vrban, so umetniško delo. — Tega leta so bile tudi orgle z gotskim obodom obdane, prižnica pa je bila čisto znova postavljena.

Mnogo in mnogo zaobljubnih kipov na stenah Gorske cerkve priča

veliko zaupanje kristjanov do te hiše božje. — Govori se, da je l. 1780. velik voz takih daril bil odpeljan in pokončan. Zdaj še je le ena starejša podoba videti pod korom, katero sta Hanns Juršič in njegova žena Margareta darovala. — Druga je od I. bat. deželnih brambovcov domačega polka Kinsky, vsled neke obljube storjene v Laškem mestu Livorno od l. 1850.

Najlepša podoba te vrste pa je na srednjem stebru evangeljske strani: Marija v nebeški časti, in je mojstersko delo Jožefa Tunnerja. Kdo je to podobo dal narediti in zakaj, povè nam napis, ki se glasi:

Hvala tebi, o Marija!

za varstvo pri branilnih zagraajah zoper vodo, ktere so bile dodelane v l. 1845. in 1846. za obvarovanje farne cerkve sv. Petra blizo Maribora, ki so potrebne postale vsled velikega plaza 27. sušca 1845.

Iz obljube M. G. P. 1850.

Opomina vredna še je podoba sv. Katarine, ki je bila nekdam altarni kip v cerkvi Meljske graščine. Ta cerkveca je bila eksekri-rana l. 1827. ¹⁾ Trije Japonski mučenci, sv. Frančišek Seraf. so bili nek-daj v cerkvi sv. Alojzija v Mariboru. Podoba sv. Abacija, nekdam na nje-govem altarnu, nam živo predstavlja trpljenje nekdanjih kristjanov. Hiša cerkvnikova poleg cerkve je leta 1795. postavljena.

Vsa cerkva „D. Marije“ je na presno zmalana. Podobe je risal malar Tendler, po katerih sta sloveča malarja Fantoni in Brollo s 4 po-močniki v šestih mescih svoje delo izvrstno izpeljala. Na tenko vse po-pisati, kar vidiš v tem častljivem tempeljnu, ne pripušča mi prostor tega spisa. Glavna misel č. korarja Marka Glaserja, ki so to oskrbeli, je bila, Marijo v podobah pred oči postaviti kot devico v mladosti, kot izvoljeno Mater božjo v njenem življenju in trpljenju na zemlji, in kot kraljico nebes in našo mogočno pomočnico pred Bogom. Na stenah vidiš Marijo v življenju na zemlji: Marija v mladosti; zaročena nevesta sv. Jožefa; Mati Božja; obiskovanje Elizabete; pozdravljenje angeljevo; beg v Egi-pet; slovo od Jezusa (pred trpljenjem); smrt Marije; kraljica nebes in zemlje itd.

Na stropu v presbyteriji so lavretanske litanije. V raznih poljih so angelji z dotičnimi znamenji v rokah p. „Marija zdravje bolenikov“ pred-stavlja angelj držeč steklenico, v kateri je zdravilo itd. Na pasu, ki je med presbyterijem in zadujim delom cerkve, nahaja se velika podoba

¹⁾ Lastniku služi zdaj za gumno.

predstavljajoča: „Pod tvojo pomoč pribežimo“. Na stropu v zadnjem delu je „Češčena si kraljica . . .“. Vseh velikih podob je 186. Poprava in olepšanje cerkve je stalo 3500 goldinarjev. In vse to je velikodušni dar Devici Mariji od č. korarja Marka Glaserja. Da bi njim za to sprosil o svojem času dar nebeškega veselja!

Žagreb s oratorijem je bil sezidan l. 1846. za 700 fl. Novi tlak v presbyteriju je bil položen l. 1876; pri polaganju so bili 8. novembra izkopani trije kamni z raznimi napisi, ki so zdaj vzdani na možki strani tik velikega altarja. Tlak je čisto posebne sorte, tako imenovan „Salzburger-Mosaik-Pflaster“; stal je 409 fl. Cerkevni stoli v gotiškem slogu so bili tistega leta po narisu Jožefa Kainza izdelani od Franca Potočnika za 375 fl. Ob enem je bila tudi nova streha od tesarja J. Kiffmanna iz Maribora za 647 fl. napravljena.

To je kratka črtica o „Gorski cerkvi Matere Božje“, ktera se v vsakem obziru sme meriti z najlepšimi v naši vladikovini. Ako jo obišeš, bode ti oko in srce pravilo, da sem prej premalo nego preveč o njej povedal.

D. Kapele in križi.

a) Kapele, v katerih se daritva sv. meše opravlja.

Kapele so male hiše božje, postavljene k časti Najvišjega, ali posvečene D. Mariji, ali kakemu svetniku. Tudi te blagoslovljene stavbe so nam nedvomljive priče čiste, trdne vere in pobožnosti našega ljudstva. Na prijaznih z žlahtnim trsom okinčanih vrhah in po tihih dolinah najdemo tudi v naši fari mnogo takih večjih in manjših kapelic, ki so kakor šibke hčerke častitljive matere, farne cerkve.

Pravico, da se sme v njih sv. meša brati, imajo sledeče kapelice:

- 1) Kapelica brezmadežnega spočetja D. Marije v novi učilnici — kapelica „šolskih sester“.
- 2) Kapelica sv. križa v farovžu.
- 3) Kapelica Matere Božje na Metavskem bregu na posestvu „šolskih sester“.
- 4) Kapelica sv. Križa na Grušovskem bregu, na posestvu g. Ferd. Mahra. —

1. Kapelica brezmadežnega spočetja D. Marije v učilnici. Ta kapelica je odločena za molitvenico „šolskih sester“, ki oskrbljujejo deklški poduk na tukajšni šoli. Znajde se v drugem nadstropju učilniškega po-

slopja, in je bila l. 1869. dodelana in zmalana. Altar ima proti južni strani. Dolga je 3 m. in 35 cm. široka pa 4 m. 30 cm. — Zadnja stena je tako umetno napravljena, da se zamore cela odpreti in veliki „sal“ ali dvorana, se spremeni v precej veliko hišo božjo, ktereje je kapelica presbyterij. — Znani malar J. Brollo jo je fresco zmalal. — Vse je v gotskem slogu izdelano. V lepem na sprednji steni malanem altarju je meter visoka iz lesa izrezana podoba D. Marije brezmadeženega spočetja, delo izvrstnega lesoresca Gschuela iz Gradea. Nad njo je malana sv. Trojica, ki Marijo krona. Najvišje kinča altar transparentna podoba: Jezus z najdeno ovčico na svojih ramah. V altarju sta tudi slovanska apostola sv. Ciril in Metod. Na stenah ste dve, 3 m. visoki malani podobi: prva nam kaže Jezusa, prijatelja otrok, ki otročiče k sebi kliče in njih blagoslavlja. — Druga nam pred oči stavi „Marijo, izgled pobožnih šolaric“. Visoki strop je modro pobarvan in z zvezdicami okinčan. Kapelica sega v tretje nastropje, kder imajo šolske sestre svoj oratorij.

2. Kapelica sv. križa v farovžu, v stanovanju župnikovem, je 3 m. dolg in 4 m. širok prezidan prostor, ki je služil nekdanj za pisarno. Mesca sušca 1847 ob priložnosti hude boleznj sedanjega č. korarja Marka Glaserja so Sekovski vladika Roman Sebastjan to kapelico dovolili. Neka listina nam pravi: „Celsissimus ac Reverendissimus D. D. Antonius Martinus Slomšek, Epps. Lavantinus, Sacellum hoc die 17. octob. 1847 ex speciali amicitia benedixit“. T. j. takrat še pri sv. Andreju na Koroškem stanujoči vladika Lavant. A. Martin Slomšek, so iz posebne prijaznosti to kapelico blagoslovili. Na altarji so lepo iz lesa izrezane podobe sv. Križa, sv. Janeza, in D. Marije. Na stranskih stenah so snažno napravljene hranilnice za različna pisma.

3. Kapelica Matere Božje na Metavskem bregu. Na mestu, kder je sezidana ta zeló mala kapelica, bila je že od starih časov postavljena kamena podoba sv. Roka. Hribček je bil l. 1848. poravnan in posestnik Jakob Purgaj je ondi na svoje stroške postavil kapelico. Podoba na malem altarju je D. Marija z božjim detetom na rokah. Ta podoba je oblečena in je bila prej na Marijinem altarju v farni cerkvi sv. Petra. Pod cesarjem Jožefom II. so se morale vse podobe „v obleki“ iz cerkev odstraniti. Vsled tega ukaza je bila ta Marija skozi 40 let v farnem zvoniku shranjena, dokler ni posestnik Fr. Grahornik od župnika Breznika dobil dovoljenja, da jo sme k sebi na dom odnesti. Pa tudi pri njem se podobi ni boljše godilo; 30 let je morala na njegovih dilah počivati, dokler ni naslednik Grahornikov J. Purgaj l. 1849. omenjene

kapelice sezidal, podobo oznažil, ji dostojno obleko oskrbel, in jo v kapelo postavili.

Nekoliko let pozneje je Purgajeva družina nasproti tej kapelici „križev pot“ naročila. Vinograd na večerni strani tega hribčka ležeč, kapelico, in „križev pot“ so potem Purgajevi odstopili zavodu „šolskih sester“ pri sv. Petru s tem pogojem, da omenjene učiteljice dohodke in užitek tega posestva dobivajo, vendar so zavezane vsako leto dve ustanovljeni sv. meši oskrbeti, namreč 2. in 25. julija, ter morajo vse stroške za popravo kapele in križevega pota oskrbeti. Če bi pa zavod „šolskih sester“ pri sv. Petru nehal, gre ta ustanova s vsemi pravicami in dolžnostmi na župnika pri sv. Petru.

4. Kapelica sv. Križa na Grušovskem bregu. Kedaj je ta čedna kapelica sezidana bila in od koga, naznanja nam chronographicon nad durmi ki se glasi: ChrIsto saLVatorI eIUsqUe DoLorosae VIrgInI MatrI serVUs ereXIIt perpetUUs. Johann Michael Menhardt. Leta 1758. je tedaj posestnik vinograda, za se in svojo družino to kapelico dal postaviti. Visoka hišica božja je prosto zmalana. Na altarju je lepa podoba „križanega“, in dosti snažna malana podoba žalostne Matere božje. Spredeje je lesen stolp z malim zvonom. Zopetno dovoljenje, da se sme tu sv. meša služiti ob določenih dnevih in pod navedenimi pogodbami za družino sedanjega posestnika g. Ferdinanda Mahra, ravnatelja kupčijske šole v Ljubljani, dana je od sedanjega vladike Lavantinskega „ad dies vitae“. Navadno pa se zdaj le enkrat na leto mešuje, namreč dne 4. septembra, na den sv. Rozalije.

b) Kapelice, pri katerih ni dovoljeno meševati.

5. Kapela sv. Križa v Grušovi. Prijazno Grušovsko dolino kinča na posestvu Janeza Fras-a kapelica sv. Križa, ena izmed največih in najlepših v tej fari. Postaviti sta jo dala brata Jakob in Janez Fras, in je stala nad 400 goldinarjev. Altar s podobo sv. Križa je prav čeden; v ličnem stolpu je mal zvon s prav jarnim glasom.

6. Kunačeva kapela na Štublani. Ko je bilo l. 1854. razglašeno brezmadežno spočetje D. Marije, vnela se je med vernim ljudstvom nova gorečnost do nebeške kraljice, in nasledek tega je bil, da je mnogo vernih kristjanov svojo ljubezen do Marije s tem pokazalo, da so Njej na čast kapelice sezidali. — Na ta način je tudi ta zelo mala kapelica nastala. Oskrbel jo je takratni cerkveni ključar Andrej Nudl. Altarna podoba nam predstavlja Mater božjo v Salette, od Gradškega malarja

Zeldner-ja. Ob priložnosti nekega obiskovanja so l. 1854. škof Martin Slomšek altarno podobo blagoslovili. Snažna kapelica ima mal zvonček, in dohaja sedaj Kunačevi družini.

7. Tomažičeva kapelica na Vinički gori je zidana v letu 1849. vsled obljube, storjene od Mihala in Jožefa Tomažiča; pred primicijo (2. avgusta 1868) č. g. Martina Tomažiča, sedaj župnika v Gomilici v Sekovski škofiji, je bila ponovljena. Zidina je snažna; v mali kapelici je po podobi „Gorske Matere“ lepo izrezana lesena podoba.

8. Senčnikova kapelica v Celestrini. Dne 9. avgusta 1857 je služil č. frančiškan o. Gelazij Rojko svojo prvo sv. mešo; in v spomin na tako redko slovesnost je posestnik M. Senčnik to kapelico Bogu in Mariji v čast in hvalo postavil. — Malo, odprto kapelico kinča precej velika podoba iz mavca (gipsa) izlita: D. Marije brezmadežnega spočetja. Blagoslovil je novi duhoven sam to prijazno hišico božjo kmalo po dokončani prvi sv. daritvi.

9. Roškerjeva kapela v Ruperčah se od vseh drugih kapelic v tem odlikuje, da ima kupljo iz rezanega kamna, in je vsled tega jako visoka. Zidana je bila l. 1854; ponovljena 1874. Takratni posestnik Sebastjan Rošker jo je postavil v čast brezmadežne D. Marije, ktere iz lesa izrezana podoba kapelico kinča.

10. Kapelica v Nebovi — „Spanisch-Kreuz“. Odkod ima ta mala in nezatna kapelica svoje čudno ime, nisem zamogel izvedeti.¹⁾ V prejšnjem času je stal tu lesen križ zaznamljajoč pokopališče, v katerem je baje pokopanih 12 vitezov v oklepih. Ko je leseni križ s časoma popolnoma strohnel, sezidal je takratni posestnik Janez Nekrep po nagovarjanju kaplana Glaner-ja nad pokopališčem omenjeno kapelico. Leta 1854. je bila ponovljena. — Na altarčku je Marija z Detetom. Pred durmi, ravno poleg praga, je kamen z napisom o omenjeni pripovedki dvanajsterih konjenikov v oklepih. Mogoče je, da je tukaj pokopališče tistih, ki so se na tem za brambo ugodnem bregu divjim Turkom v bran postavili, kar ljudska pripovedka potrjuje. Mal četrt ure proč najdemo drugo enako torišče, kder se je mnogo človeških kosti izkopalo, in o katerem se isto pripoveduje. To torišče zaznamva zdaj železen križ.

11. Welner-jeva kapela v Hrenci. Kraj Hrenca spada med tiste v našej fari, ki so celo v tujih rokah. Šteje le štiri domače posestnike.

¹⁾ Morebiti je kdo iz šale to ime že na pol podrtemu križu pridjal a là „spanisches Dorf“.

Na torišču, kder je zdaj ta kapelica, bil je svoje dni nek Koser, ki pa je moral svoje posestvo prodati. G. J. Welner iz Maribora je to posestvo kupil, l. 1853. lep zidani bram ondi postavil, in iz hvaležnosti za srečno dokončanje hrama je sezidal tudi na čast D. Mariji kapelico. Znotrej na altarčku je mala, a snažna iz lesa izrezana podoba D. Marije. Dodelana je bila l. 1854.

12. Rapočeva kapela pod „Goro“, sedaj še v precej dobrem stanu, je postavljena bila od Lovrenca Rapoca. V mali kapelici je iz lesa izrezana podoba D. Marije. L. 1877. je bila kapelica ponovljena.

13. Kapela v Metavi. Mnogo let je na tem mestu stal zidan križ. Leta 1854. so sedanji č. korar Marko Glaser zelo priporočevali in pospeševali šmarnice ali majniško pobožnost. Vsled tega so Metavski kmeti na torišču zidanega križa to kapelico oskrbeli. Marija brezmadežnega spočetja je precej velika, in je iz mavca ali gipsa izlita. Leta 1870. ob priložnosti primicije č. g. Jožefa Črnka je bila popravljena in nekaj let pozneje zmalana. Lep mal zvon je darilo deklice Neže Ferk, ki je v 22. letu umrla dne 11. aprila leta 1860.

14. Lambrecht-ova kapela v Vodolah je zdaj popolnoma zapuščena; v nekoliko boljšem stanu je

15. Fras-ova (Pločeva) kapela. Ta drugači lepa hišica božja ima prav neugodna tla, na katerih je sezidana; stoji namreč v jako muženem kraju blizu Košaškega potoka. Ob neugodnih vremenih vstopi voda celo v kapelico. V kapelici je iz lesa izrezana mala podoba D. Marije.

16. Na pokopališču okoli D. Marije na Gori je iz zlitega železa grobna kapelica, pod katero počivajo zemeljski ostanki dobrotnika tukajšne šole, Janeza Kaube-ja, rojenega v Grušovi, umrlega v Malečniku 16. avgusta l. 1866. Naredil je to kapelico Gottsbacher iz Gradca. V njej je precej velika kamena podoba sv. Janeza Nep. —

17. Sv. križev pot ob poti na „Goro“. Dragocen kinč Matere Božje na Gori je 14 kapelic sv. križevga pota, katerih 10 je zidanih na levi strani strme steze na Goro; zadnje štiri pa so na pokopališču okoli cerkve. Napis v prvi kapelici nam pové, da so bile te kapelice s trudom in na troške sedanjega č. korarja Marka Glaserja postavljene. Leta 1847. so bile po triletnem delu dokončane in blagoslovljene. Sprva so bile v teh kapelicah od Jožefa Tunnarja izvrstno malane podobe križnega pota, o katerih nek profesor govori, da je vsaka za vse vredna obiskovanja. Ker pa so bile podobe preveč poškodovanju izpostavljene,

bile so v farno cerkvo prenesene l. 1871,¹⁾ in J. Brolo je v kapelah na presno namalal druge podobe. Lepe bele kapelice, obdane okoli in okoli z zlahtnim trsjem, se bliščijo daleč po Ptujskem polju. Nekatere kapelice so silno globoko zidane, ker se breg rad plazi; pokrita je vsaka z velikima ploščama. Sama streha je stala do 600 fl., ves križev pot pa 3500 goldinarjev. — Cirkovčani na Ptujskem polju so plošče od „Marije na Ptajski Gori“ brezplačno pripeljali.

Zraven teh kapelic je več „zidanih križev“. V Trčovi na posestvu Roškerjevem je nekdanji lastnik tega kraja, Pečar, mal križ sezidal, v katerem se nahaja Kristus kot sodnik. To leseno podobo je l. 1814. povodenj v Trčovi na suho vrgla, ter je bila v omenjeno kapelico postavljena.

Na sedanjem posestvu Jožefa Lorberja sta dva „zidana križa“; prvi blizu Drave s podobo sv. Trojice; drugi ne daleč od Gorske cerkve z leseno podobo sv. Roka.

V farovškem vrtu je snažna odprta kapelica sedaj z leseno podobo Matere Božje z Jezusom z križa vzetim v svojem naročju. S prva je bila tu starodavna podoba, ki je nekdanj bila v cerkvi oo. minoritov v Mariboru. Ko je bila ta velika cerkva v cesarski magacin spremenjena, bila je podoba prenesena v vrt kapucinov (zdaj slov. fara v Mariboru). Liguoriansci so jej sezidali kapelo v vrtu. Od ondot je prišla v posest č. korarja M. Glaserja, ki so jo v farovškem vrtu izpostavili. Po nekterih letih je bila ta podoba v procesiji po Dravi v petih ladjah prepeljana na St. Martinski brod, in v nazočnosti velikega števila ljudstva na barni v posebni za to napravljeni mali kapelici izpostavljena. V farovškem vrtu pa je bila postavljena prej imenovana podoba. Zraven teh „zidanih križev“ še je po hribih in dolinah mnogo lesenih križev, kar je glasna priča, da tu stanuje verno, sv. katoliški cerkvi vdano ljudstvo. —

11. Duhovnišče (Farovž.)

Gledé starosti in prostornosti je farovž za farno cerkvijo in za cerkvijo D. Marije najznamenitnejše poslopje v fari. Obstoji iz treh delov v raznih časih zidanih. Prvotno bivališče tukajšnjih duhovnikov je bilo sedanja kaplanija, ki pa še ni imela takrat zgornjega nadstropja. Pri stavljenju preše l. 1846. sta bila najdena dva kamnata stebra, na

¹⁾ V farni cerkvi je postaja 12. od Zeldner-ja.

kterih so bila znamenja, da je imelo takratno stanovanje duhovnikov balkon, iz katerega je bil razgled na Maribor. Prvo nadstropje je pridjal župnik Franc Kranich (1660—1783), ki je potem kaplane iz stare kaplanije (sedajm ežnarija) v farovž prestavil. Ta del duhovnišča je obrnen od večera proti jutru.

Navpik na ta prvotni hram je bil prizidan drugi in tretji oddelek farovža, in sicer pred kakor je bilo zgornje nadstropje kaplanije sezi-dano. — Ta trud je prevzel župnik Melchior Rainier (1639—1648). V tem oddelku, ki gleda proti jugu, so najlepše in najprostorniše sobe. Spomenik vzdan na oglu proti večeru nam pové, kedaj da je bil farovž dodelan. Grb: ključi sv. Petra, meč in tri lilije z napisom: „Anno 1647, Melchior Rainier, Parochus fieri curavit“. Prilicna in lepo sestavljena preša je bila dodelana l. 1864. in je stala 2000 goldinarjev. Skoro pod celim farovžkim poslopjem so prostorne kleti. Nekteri oddelki teh shramb za vino so bili dogotovljeni pod sedanjim č. korarjem Markom Glaserjem.

Župniki sv. Petra so bili ob enem tudi „gospodska“; t. j. cerkveni predstojnik je imel kmete in manjše posestnike, ki so mu morali dačo od zemljišč v denarjih ali v natornih pridelkih odrajtovati, kakor se je to pred l. 1849. dajalo grajščinam. Takih podložnih pod faro sv. Petra (Pfarrsgült) spadajočih je bilo 98. Bivali so ali v tej fari, ali pri sv. Marjeti na Pesnici, ali pri sv. Lenartu v Slov. goricah. Vse te dolžnosti so bile pozneje rešene za 11520 gld., od katerih obresti dobivajo zdaj župniki; zraven tega imajo neznatno zbirco. Drugi dohodki se dobivajo iz različnih ustanov, iz zemljišča, kteremu pripada nad 12 oralov vinnogradov. —

Najstarejše „krstne knjige“ so od 2. prosinca 1640. leta. „Poročne knjige“ od 7. prosinca 1664, in „mrtvaške knjige“ od 24. prosinca 1692. Da ni tudi od prejšnjih let nobenih enakih zapisnikov, temu je uzrok, ker je farovško poslopje večkrat pogorelo, ter so brž ko ne bile take listine pokončane.

12. Učilnica.

Farna učilnica, prvo in najiminitnejše ognjišče ved in uka za deželane, je bila vsikdar katol. cerkvi posebno na skrbi. Ne dà se misliti, da bi takó starodavna ¹⁾ fara, kakor je Peterska, še le v najnovejših

¹⁾ Villa sita . . . ad st. Petrum in Tepsowe se bere v neki listini že od l. 1279 — 27. marca Judenburg. — Muchar, V. 425.

časih dobila učilnico. Veliko več smemo sklepati, da se je tukaj od nekdanj na poduk mnogo gledalo, ker je bilo večkrat po 4—5 duhovnikov, med njimi mnogo vnetih za vse dobro, in gorečih za blagor farmanov. —

Omenjena je bila že pri popisovanju „Gorske cerkve“ pripovedka o učitelju in cerkovniku iz časov, ko so Turki naše kraje obiskali, l. 1532. Vendar nam nobena listina ne razjasni, kedaj je bila prva učilnica tu postavljena; tudi nam ni znano ime nobenega učitelja iz prvih časov. Da je pred l. 1784. tu že neko učilniško poslopje bilo, sledi iz tega, ker nam zgodovina o župniku Škofu Nikolaju (1784—1801) priča, „da je on tukajšno učilnico predelal in popravil“.

Najstarejši še zdaj živeči farmani trdijo, ¹⁾ da je bila že l. 1800. sedanja „stara šola“ učilnica, ki pa od l. 1869. služi drugemu učitelju za stanovanje. Brez dvoma je bila tedaj prvotna učilnica blizo stare kaplanije h-št. 3. Za takrat je bila dosti velika, ker je imela prostorno bivanje za učitelja obstoječe iz dveh sob in kuhinje, proti jugu pa je bila šola za učence in učenke. To poslopje je tedaj župnik Škof popravil in predelal, kar kaže, da je hram moral že več let stati.

Še zdaj živeči nekdanji učenec Sebastjan Šlik trdi, da je bilo takrat l. 1805. po letu le po 5, po zimi pa po 12—15 šolarjev v šoli.

Šolski okraj se je bil ob koncu 18. in ob začetku 19. stoletja že čisto z mejami fare vjemal.

Patron ljudske tukajšne šole, ki je imela dva razreda, so bili milostljivi vladika Krški, ob enem tudi patron fare.

1. Prvi po imenu znani učitelj je bil Jožef Marhöfler. Njegovo ime najdemo v pravdi župnika Škofa proti Francu Blagatinšek, očetu Kaiserfeldov, takratnemu najemniku Ebenfeldske grajščine. Drugo nam o prvem učitelju ni znano; umrl je 15. februarja l. 1789. star 48 let. Nekoliko več vemo od njegovega naslednika:

2. Ignaca Velebila, ki je bajé bil doma na Českem, kar potrjuje nekoliko oblika imena. Ali kedaj je k sv. Petru prišel, se ne da izvediti. Bil je tu učitelj do l. 1802, ter je 52 let star 16. aprila umrl.

3. Njemu je sledil Janez Fras, bivši podučitelj (cantor) že od 7. prosinca 1797. Po smrti Velebilovej je bil on leto dni provisorični učitelj; od 4. maja 1803 pa je definitivno učiteljsko breme prevzel. — Vendar je sam le malo podučeval; več se je pečal s svojimi posestvi. Ali

¹⁾ Sebastjan Šlik, posestnik v Hrenci je najstarejši še živeči učenec od l. 1805.

imel je dobre učiteljske pomočnike: Velebila II. in J. Serneca, ki sta prav za prav bila učitelja. J. Fras je umrl za mrtvoudom 6. svečana 1839. leta. Rodom je bil Petračan.

4. Od l. 1840 do 10. prosinca 1857 nahajamo tu izvrstnega učitelja, dobrega pevca in organista: Matija Pavcu. Od njega še so debeli zvezki pesmi (eden zvezek v farni knjižnici, drugi v rokah sedanjega učitelja) različnega zapopadka: pesmi za praznike, za posebne priložnosti, šaljive pesmi itd. — Pri starejših farmanih še je v dobrem spominu. Da je bil Pavcu zveden, vesten učitelj, kažejo nam različni zapisniki zadevajoči šolo, ki niso samo izgledno lepo in snažno, temuč tudi na tančno, res vse posneme vredno spisani.

5. Za njim je bil učitelj le kratek čas Andrej Bezjak, poznan po svojem ljubeznivem obnašanju. Umrl je po kratkem delovanju že 11. marca 1858.

6. Sedanji učitelj Rola Lovrenc, Bezjakov naslednik, dela že od l. 1858. skozi 21 let s hvale vredno marljivostjo za šolsko mladino.

Ker so bili do l. 1870. učitelji ob enem tudi cerkveni služebniki, organisti in mežnarji, imeli so dohodke tudi za to službo. Šolnina v tem kraju nikdar ni dosti izdala, ker so prebivalci večinoma vincarji. Učitelji so tedaj dobivali svoje dohodke od zrske, vinske, mesene zbirce; potem od orgljanja in od ustanov.

Število obiskovalcev šole je vidno rastlo od leta do leta. Rečeno je bilo, da je bilo l. 1805. le 12—15 učencev. Leta 1840. najdemo, da je število obiskovalcev narastlo na 126; l. 1846. na 194.

Nova doba se je za farno šolo začela, ko je bila nova učilnica l. 1868. in 1869. postavljena. Ker se je „stara učilnica“ vsako leto premala skazala, prevzeli so sedanji č. kanonik Marko Glaser večjidel na svoje stroške stavbo novega učilniškega poslopja. Stalo je okoli 17.000 goldidinarjev; — Janez Kaube posestnik v Malečniku je v ta namen poročil 8000 gld. Zato pa imajo res malokde tako učilniško poslopje. Hiša ima dva nadstropja s primernimi in za prebivanje dobro urejenimi podstrešnicami celo tri. Prvo nadstropje in spodnje sobe služijo za šolo, in za prebivališče nadučitelja. Drugo in tretje je odločeno za šolske sestre. — „Šolske sestre“ so prevzele poduk deklic 25. oktobra 1869, pod vodstvom prednjice č. Romane Marschal.

Otroci so v tej novejši šoli razdeljeni po spolu. Fantje se podučujejo v dveh sobah in so razdeljeni v dva razreda. Po najnovejših zapisnikih je fantov za šolo pripravnih 155; obiskuje jih pa šolo 120.

Deklice so razdeljene v tri razrede, v katerih oskrbljujejo podučevanje „šolske sestre“. Domačih učenk je mesca aprila bilo 123; iz sosednih far 35, in verh teh še 24 deklic prebiva v odgojilnici pri „šolskih sestrah“. Vseh skupaj je tedaj 182. Za izvrstno in izgledno podučevanje so dobile „sestre“ že javna priznanja. Pravico javnosti je dobila ta dekliška šola od deželnega šol. sveta 23. februarja 1879 št. 1039.

Zraven vsakdanje šole je za bolj odraščene tudi nedeljska šola, ktero obiskuje 30 učencev, in 90 učenk.

13. Zgodovinske črtice o fari in o župnikih pri sv. Petru.

„Slovenske gorice“ se sicer ne morejo ponašati z naravskimi čudeži; nimajo ne velikanskih snežnikov, ne velikih rek, ne globokih jezer; obsegajo pa male nizke hribece, rodovitna polja, prijazne doline — vse primerno za tiho, mirno, zadovoljno življenje. Kdo bi se čudil tedaj, da je bil ta kraj, toliko ugoden za vse pridelke in potrebe človeške že v starodavnih časih obljuden.

Da so bili prvi prebivalci tega od Stvarnika toliko blagoslovljenega kraja Slavjani, ne dvomimo; da so se od l. 592—595. po Krist. rojstvu Slovenci v teh pokrajinah zelo razširili, je zgodovinsko potrjeno.

Da ti kraji okoli sv. Petra celo mogočnim Rimljanom niso bili neznani; da so imeli tu svoje postaje, priča nam mramornega grobnega kamna spodnja polovica, ki je bila pred nekterimi leti najdena v Celestrini. Kamen z latinskim napisom je vzdian v dijaški mladenišnici¹⁾ v Mariboru. Prof. A. Müllner je napis tako čital: (Ausseus?) Saturnini (filius) et Verecunde conjugi optimae vivus fecit sibi et Avito filio annorum XXV. —

Prvi poskusi pokristjanjenja Slovencev tod niso imeli veliko uspeha; še le sv. apostola Ciril in Metod in njuni učenci so v teku 9. in 10. stoletja stalno vsadili v srca Slovencev seme božje besede.

„Slovenske gorice“ — vsaj zgornji del, — je bil v cerkvenem obziru podložen škofovski stolici v Solnogradu, tedaj tudi fara sv. Petra.

Najstarejši kraji v bližini sv. Petra se nam imenujejo: Tubilink leta 1100. — Duplek ves sedaj v sv. Martinski fari; Dragotsoy — Dragočova l. 1130 v sv. Petrški fari;²⁾ — Tepsowe — Trčova, l. 1279,³⁾ Metowe, Metava, se imenuje že v 11 stoletju.⁴⁾

¹⁾ Glej Arch. Excuse prof. Müllner-ja IV. N F.

²⁾ Beiträge z. Kunde st. Geschichtsquellen let. 9. st. 43.

³⁾ Muhar 5. str. 425.

⁴⁾ Puff's Marburg II. 32. —

Po do zdaj znanih listinah je prvokrat govor o sv. Petru v nekem pismu: Judenburg 27. marca 1279, po katerem je admontski opat Henrik od nemških vitezov kupil neka posestva, vinograde, gorno pravico ... v Trčovi pri sv. Petru ... „villas nostras, sitas circa Marchburch in Styria, videlicet ad St. Petrum in Tepsowe et in Raitz...

Kaj je bil v tem času sv. Peter, ali za se obstoječa fara, ali podružnica Mariborske cerkve, se ne more povedati. Iz neke listine dane na den sv. Martina v letu 1338. smemo sklepati, da je župnik sv. Petrski Hartnid bil samostalen in neodvisen od Mariborskih župnikov. Omenjeni Hartnid je namreč po nasvetu Henrika, nadduhovna v Ptuj, dovolil enega duhovna pri cerkvi sv. Ožvalda v Hrastovski grajščini. Ta Hartnid je prvi po imenu znani župnik pri sv. Petru. — Od leta 1338. do l. 1448. ni sledu o nobenem župniku več. V tem dolgem, več ko sto let trajajočem času, se imenuje nek župnik Andrej l. 1448. ¹⁾ L. 1450. se imenujejo župniki Mariborski „collatores“ — fevdni gospodje cerkve sv. Petra. ²⁾ V papeževem pismu danem 11. svečana 1506 pa se cerkev sv. Petra imenuje hčerka Mariborske cerkve. Tretji po imenu znani župnik je: Lovrenc, ki pričuje v pismu l. 1462. danem, da je vitez Andrej Holeneški (von Hollenekh) po vedenju in dovoljenju Mariborskega župnika Jurja Schwentenkrieg-a kot fevdnega gospoda nektera posestva in pravice cerkvi sv. Petra prepustil. Župnik Lovrenc se je pa zato zavezal nekatere sv. meše, in molitve za rajne Holenežčane in druge v listini imenovane ob določenih dnevih opravljati. Več o tem župniku ni znano. — Leta 1506. dne 11. februarja so po pismu papeža Julija II. Krški škofi postali „collatores“ Mariborske cerkve, in vsled tega je prišla tudi Petrška cerkva pod fevdno gospodstvo Krškega škofa, ter je morala Krškemu škofu za mizo vina oddajati.

Leta 1528. 2. julija se pri cerkvenem ogledovanju v Mariboru imenuje tudi Peterski župnik: Juri Zwelfer, kateri je prišel z duhovnima pomočnikoma: Jurjem Mombpreyss, Jurjem Plassitz (Blazič) in z nekterimi Peterčani v Maribor. Pod tem cerkvenim predstojnikom so divji Turki, l. 1532. faro obiskali in obedve cerkve: sv. Petra in Marijo na Gori požgali. Kako dolgo je Zwelfer tukajšno faro oskrboval, ni znano.

Schlattinger Ropert, župnik, je umrl l. 1543. Ta je faro jako

¹⁾ Orožen Bisth. et Dioec. Lavant st. 64 in 586.

²⁾ Beiträge zur Kunde der steier. Geschichtsquellen 10. Jahr. 105.

zadolžil. Zato potem dve leti ni bilo župnika, ker je nek Matija Weitzler imel od fare toliko dobiti, da so mu vladika Krški Anthoni dovolili vse farne dohodke vzeti. Ravno ta vladika so nekemu duhovnu Filipu Feistritzneru, ki je bil beneficijat pri „Gorski cerkvi“, to faro podelili, ali za župnika ga vendar niso potrdili. Feistritzner Filip se nahaja kot oskrbnik fare v letu 1543. in 1545.

Ornič Gašpar je župnikoval v tej fari od l. 1553—1569. Leta 1595. ga najdemo kot mestnega župnika v Mariboru, vendar še se je ob enem imenoval tudi sv. Petrski župnik. Faro tukajšno je oskrboval zanj postavljeni provisor, ki se je v času tudi imenoval župnika.

Kupič Mihael, vikar, 1569 do 1571, rodom Celjan. Od sv. Petra je bil prestavljen v Celje za mestnega župnika, kder je umrl.

Feliks a Cunidalibus (Cavidalibus) je postal župnik 24. prosinca 1573.

Gabriel Jaropiner, od 1576—1582; o teh dveh župnikih ni drugo znano, nego njih imena.

Gleücher Luka; od leta 1586. je bil mestni župnik v Mariboru.

Lathomus Ernest, rojen v Tinjah na Koroškem. Tukajšno faro je dobil 16. vinotoka 1595; 7. marca 1602 se jej je odpovedal ter je šel k sv. Vidu pri Ptujem. Zapustivši sv. Vida je šel v Velikovec na Koroškem, kder je postal kanonik l. 1608.

Obser Leonhard, pred župnik v Selnici je dobil to faro l. 1602.

Porauner Matija, 1610—1613;

Sokolovski Blaž, 1615, umrl je 1623. leta.

Borešič Juri je faro nastopil 13. oktobra 1623, in njo je oskrboval do svoje smrti 25. maja 1639. Domá bil je iz Reke (Fiume). Imel je knjižnico, ktere je nekaj sporočil farni cerkvi; ter tako začetek storil tukajšnji precej obilni knjižnici. ¹⁾ Moral je dovolj premoženja imeti, ker je mnogo storil in daroval v poboljšanje fare in olepšanje cerkve. Tudi na podružnice sv. Petra: sv. Marjeto, in sv. Martina ni pozabil. — Pri njegovem nasledniku Rainier-ju Melchioru se že začenja bolj jasna zgodovina tukajšne fare. Znanprej nam je o tukajšnjih duhovnikih več znano. Nastopil je M. Rainier faro 5. okt. 1639 in njo je oskrboval do 27. aprila 1648, potem pa je postal mestni župnik v Mariboru. Ker ni nemški znal, so Solnogradški nadškof nasprotovali njegovi prezen-

¹⁾ Mimogrede naj bode zabilježeno, da je v tukajšni knjižnici 1861 bilo 519 raznih del v 1240 zvezkih.

taciji (priporočitvi) za Petersko faro; a Krški knezo-škof Sebastjan, pri katerem je služil za dvornega kaplana, so ga zagovarjali, češ, da so ga za vikarja pri sv. Petru izbrali zavoljo njegovega izglednega življenja in ker je zmožen slovenščine. Njegova delavnost pri sv. Petru potrjuje mnenje vladike Sebastjana. Rainier je tukajšnji farovž popravil, in je baje tudi denarja v ta namen zapustil, da se po njegovi smrti še dodela, česar on ni zamogel storiti. L. 1642. je bil veliki zvon na „Gori“ oskrbljen za 1061 gld. On je vpeljal prve še zdaj obstoječe krstne knjige od 2. jan. 1640.

Naj bode tu omenjeno, da so kraje, vesi, in imena vpisavali v krstne knjige tako, kakor je ljudstvo takrat govorilo. Beremo imena: „Dragozova (Dragočova), Nebova, Vodolo, Celestrin, Lossan (Ložane), Zimnica (Zimnica) itd., kar nam priča, da so to prvotna imena teh krajev, in da so puhla imena nemška: Ebenkreuz (Nebova), Wadelberg (Vodole) itd. bila še le pozneje skrpana.

Temu delavnemu in skrbnemu dušnemu pastirju je sledil: Garzarolli Franc, leta 1648. Rodom je bil Italjan, doma iz Reke. Studiral je na takratnem učilišču v Rušah, in ondi tudi prvo sv. mešo služil. — Po njegovem prizadevanju je bil izlit „stari zvon“ pri farni cerkvi, na katerem se bere napis: „Sub R. D. Francisco Garzarolli, theologiae doctore & parochia S. Petri anno 1666.“ Bil je obče skrben ne samo za farno cerkvo, temuč tudi za podružnice. Zvonik pri sv. Marjeti je bil po njegovi pripomoči napravljen. Pod njegovim župnikovanjem je Urša Marčič lep vinograd na Šlosbergu ustanovila, za kar se mora vsako leto ali na Uršino ali na drugi den po Uršinem ena tiha sv. meša služiti za njo, njenega očeta in brata. Različne naprave in poprave pri farni cerkvi in na Gori svedočijo, da je bil zveden in skrben dušni pastir. Meseca julija 1685 je postal dekan in mestni župnik Mariborški.

Knechtl pl. Knechtelshofen Janez, Ferdinand, rojen Mariborčan, župnik pri sv. Petru 1685 do 6. julija 1708, umerl 58 let star. O njem se piše, da je bil učen, izglednega duhovskega obnašanja ter hvalevreden, mnogozaslužen, star duhoven. Solnogradški nadškof so ga ob službo djali, ker mu je bila jurisdikcija od Krškega škofa podeljena. A Knechtl se je v Rim pritožil in tam opravičil. Bil je komisar Krškega škofa pri vseh farah Mariborskega okroga, do katerih so omenjeni vladika imeli to pravico. Njegovi ostanki so pokopani v žerfu pod cerkvijo sv. Petra, kder še se dendenešnji lahko bere njegov grobni napis.

Janez, Juri Barthalotti je bil njegov naslednik od l. 1708. do 6. decembra 1724. Zemeljski njegovi ostanki so shranjeni v žerfu pod farno cerkvijo ravno v tisti raki, kakor njegovega prednika. Njegov grobni napis nam pove, da je bil „magister philosophiae“ in rojen Rogačan. Umrli je v 63. letu svoje starosti. V svoji oporoki je sporočil 3000 gld. Gradčkemu konviktu za enega dijaka. Rojstni fari je dal neko pristavo „za večno luč“ ter 2080 goldinarjev za 2 sv. meši v tednu. Grobni napis se končuje: Quod bene facit, habet.

Med najznamenitnejše in za Petrusko faro najbolj zaslužne dušne pastirje pa dohaja Janez Krst. Sittich, župnik od 4. dec. 1724 do 4. jan. 1759. leta. Rodom je bil Celjan, učen, pobožen, za božjo čast vnet duhoven. Truplo njegovo čaka na vstajenje v farnem žerfu. Grobni napis nam pové, da je bil dohtar sv. pisma. Bil je duhoven Oglejske škofije; 6 let je kaplanoval v Doljnem Drauburg-u; do l. 1718. je bil dvorni kaplan Lavantinskega vladike Filipa Karola, potem do l. 1724. dvorni kaplan Krškega škofa Jakoba in konzistorijalni svetovalec.

Sittich je prevzel trud sedanjo farno cerkvo sv. Petra sezidati, povečati in olepšati. Vsa znotrajna cerkvena oprava: altarji, prižnice, itd. so sad njegovega delovanja, kakor je bilo že omenjeno pri popisovanju cerkve sv. Petra. Po pravici se tedaj bere na grobu tega marljivega duhovna: Requiescat Tempore ReaDLificator = 1759.

Poročil je 300 gld. za večno luč pri sv. Martinu, 4360 fl. za drugega kaplana pri sv. Petru, da bi prejšnji tako imenovani „St. Martinški kaplan“ ki je od sv. Petra hodil k sv. Martinu, tam prebival. Za uboge v fari je dal 4862 goldinarjev.

Mož je bil male postave; če je šel meševat, si je vsikdar pokrtil glavo s klobukom in je šel s palico v rokah po stezi skozi vrt v cerkvo. ¹⁾ Vrnivši se po ravno tistej poti v farovž, je vsikdar tistim revežem, ki so bili pri njegovej meši, milošnjo delil. Bil je poseben ljubljenec ubogih. —

L. 1760. od 31. maja do 6. junija je bil tu katehitiški misijon. — Pod tem mnogo zaslužnim župnikom je bil l. 1744. v Metavi rojen znani učenjak Gašpar Rojko. V krstnih knjigah je zapisano: „Die 2. Januarii 1744 baptizatus est Casparus fil. leg. hodie horâ 9 mane Caspari Roiko et Teresiae natae Skorgethin ex Metava, levts. Michaele Drozg et Maria uxore ejus per me Georgio Iucat Coop. dist. s. Martini.“ O svojem

¹⁾ Tiste dveri so zdaj zazidane.

času je bil Gašpar Rojko visoko čislan učenjak. Prvi poduk je dobil v Mariboru; gimnazijalne in filozofične studije je skončal pri jezuitih v Leobnu in Gradcu. — Leta 1763. se je podal na Dunaj, da bi tam pri Martini-ju o naravnem pravu, in pri Riegger-ju o cerkvenem pravu prednašanja poslušal. Vrnol se je potem zopet v Gradec, ter ondi stopil v bogoslovje. — Tu je postal dohtar sv. pisma in l. 1766. duhovnik. Kaplanoval je potem 7 let marljivo v Selnici in v Svičini.

Leta 1773., ko so jezuite pregnali, pozvali so Rojka na stolico filozofije v Gradec, in z dvornim dekretom 15. okt. 1774 je dobil tudi profesuro cerkvene zgodovine na vseučilišču.

L. 1777. je postal ravnatelj semenišča, kder je imel do 200 mladenčev v znastvenem in nrastvenem obziru nadzorovati, dokler se niso v bogoslovlje podali.

Ko je l. 1782. Graško vseučilišče bilo v licej spremenjeno, in se je stolica cerkvene zgodovine združila z uno cerkvenega prava, bil je Rojko z dekretom 7. nov. 1782 za profesorja cerkvene zgodovine v Prago prestavljen. L. 1787. je tudi začasno učil pastirno. Vsled njegovih zaslug ga je Leopold II. 3. marca 1791, pri deželni namestnji za poročevalca v duhovnih zadevah imenoval, in cesar Franc ga 5. oktobra 1793 za pravega gubernialnega svetovalca imenoval, „da bi mu dal znamnje svoje zadovoljnosti za gorečnost v njegovi službi“. L. 1807. je postal korar pri cerkvi vseh svetnikov v Pragi in 1811 infulirani prošt. Umrl je 20. aprila 1819. Njegova imenitniša dela so: „Geschichte der grossen allgemeinen Kirchenversammlung zu Costnitz 5 Th. Grätz 1781—82. u. Prag 1784—96. — Einleitung zur christl. Religions- u. Kirchengeschichte. Prag 1788. 2. Aufl. 1790. — Christliche Religions u. Kirchengeschichte 4. Bände Prag 1789—92. — V svojem času je s temi svojimi spisi veliko pozornost obudil.¹⁾

Kranich Franc, župnik od 11. julija l. 1760. do smrti 28. septembra 1783. — Rojen je bil v Celji, učen mož in slaven govornik. L. 1759. in 1760. je kaplanoval v Celji. Bil je visoko čislan od učenih in priprostih ljudi. Kot župnik pri sv. Petru je bil tudi ob enem izvanredni spovednik Celestinaric v Mariboru, kamor je moral vsak teden zahajati. — Navadno se je vsak petek celi den postil in še le zvečer je nekoliko hrane povžil. Dokler ni odmeševal, ni z nikomur govoril, da bi bolj zbran zamogel najsvetejšo daritev opravljati.

¹⁾ Rojstna hiša je sedaj v posestvu kmeta Franca Črnka v Metavi.

Ko so l. 1769. jezuiti cerkvo sv. Alojzija v Mariboru postavili, bil je Kranich od superiora P. Petra Halloja naprošen, da bi prvokrat tam cerkveni govor imel. Kranich je to tako izvrstno naredil, da mu je Halloj javno svojo zahvalo izrekel, rekoč: „naša prižnica še do denes ni bila pozlačena, a svojim denešnjim govorom ste jo Vi (Kranich) pozlatili“.

L. 1776. je govoril Kranich o priložnosti ponovljenja kapele sv. križa v Mariborski veliki cerkvi, kder pa se je baje Mariborčanom zameril, ker je rekel „da so oni našemu Zveličarju 6. rano odpri.“ — Pripoveduje se namreč, da je sedanji križ v „križevi kapeli“ poprej stal na pokopališču pred cerkvijo, in o zimskem času so se hudobni fantalini s snegom zadevali; pri tej priložnosti je ali iz hudobije ali iz nepazljivosti eden „križanega“ tako s snegom pod prsi zadel, da se je potem zveličarju rana poznala. Okrogla steklenica še zdaj zaznamljuje mesto, kder je fant Zveličarjevo telo zadel. Na to prigodbo je meril Kranich v svojem govoru.

Strop v cerkvi sv. Marjete je delo Kranichovo. Različne poprave pri farni cerkvi in na Gori je tudi on oskrbel. Tukajšnji farovž je on v sedanji podobi popolnoma sezidal, in prestavil kaplane iz „stare kaplanije“ v farovž.

Pri popravi farnega zvonika se je pripetilo, da je tukajšnji cerkovnik Janez Nemesnik blizo 33 sežnjev globoko z odra padel, in vendar ni nobene velike škode trpel, tako da je že 8 dni poznej spet pri delalcih na zvoniku bil. — Pokopan je župnik Kranich na pokopališču pri farni cerkvi. Njegova mati, ktere grobni kamen je vzidan v zid okoli cerkve, je sporočila 50 gld. za svetilnico pred altarjem Marijinim, kteri svoti še je Kranich 50 gld. dodal.

Nikolaj Škof je nastopil faro po rajnem gospodu Kranichu 17. januarija l. 1784. Rojen je bil v Selnici in je bil prav častitljiv, učen in pravičen gospod. Kaplanoval je v Kamnici, v Gomilici, v Lučah, pri Zgornji sv. Kunjeti, in slednjič kot vikar v Mariboru, kder je bil tudi spovednik Celestinarie. Iz Maribora je prišel k sv. Petru za župnika.

Pod Nikolajem Škofom je l. 1787. postala sv. Marjeta na Pesnici, ki je bila pred podružnica sv. Petra, samostalna fara, kterej je odstopila tukajšna fara severni del svojega prejšnjega obsega.

Pod tem župnikom je bilo več farnih posestev prodanih; vsled neke pravde z Ebenfeldsko grajščino tudi farni mlin na Dravi. Najemnik grajščine je bil France Blagatinšek, oče znanih Kaiserfeldov. Cela pravda o kterej se tu nahaja do 20 pol, je zanimiva in se vrti okoli stavka:

„Ebenfeldska grajščina ima pravico ribiti v Dravi, farovžki mlin pa plava na Dravi, tedaj ima grajščina pravico do tega mlina, in se mora laudemium od njega grajščini plačevati. — Škof je na veliko škodo to pravdo zgubil, in mlin je bil vsled tega prodan.

Škof je imel štiri kaplane, in zraven teh še enega misarja, o katerih pravi: „Quod mores, doctrinam, et zelum concernit, praefatos omnes omni laude et commendatione dignos invenio“.

Glede farmanov pravi, da jih je bilo pri sv. obhajilu 3115; takih pa, ki niso bili za sv. obhajilo je bilo 481 (v tem je tudi vštet oddelek sv. Martina.) Krivovercev, sumljivih, nepokornežev, očitnih grešnikov ni bilo v tej fari najti. Tako je bilo v l. 1786.

Leta 1791. je umrl tu duhoven, gospod Paul Ledinik, bivši 2. kaplan. Temu duhovniku je daroval župnik Škof nek zapuščen vinograd s pogojem, da ga vred spravi in dobro obdeljuje. Ledinik je to naročilo vestno spolnil, ter je ta vinograd v Slatini sporočil vsakratnem kaplanu pri sv. Petru s tem, da mora vsako leto 4 sv. meše služiti „za njegovo ubogo dušo“, ter vinograd skrbno obdelovati. Ta vinograd je sedaj užitek I. kaplana.

Župnik Škof je bil prijatelj zabave, gostoljuben, in imel je vsled tega vedno mnogo gostov. — Nekteri neporedni farmani so mu škodo delali, ker ni več dovolil zvoniti zoper točo. Reč je tako daleč prišla, da je 18. avgusta 1795 bilo zopet dovoljenje dano, z zvonjenjem slabo vreme odganjati.¹⁾

Od Škofa je bila poprava in poboljšanje šole izpeljana; tudi hram cerkovnika na Gori je bil iz nova postavljen, in orgle pri farni cerkvi po mojstru Francu Schwarzu iz Gradca za 400 fl. napravljene.

Ta gospod je imel to posebnost, da je vse svoje goste, ki so ga obiskali, po imenu zapisaval, in posebno zabilježil, „če se ga je kateri navlekel“. Po njegovi smrti je bil ta zapisnik objavljen, in nekteri Mariborčani, ki so pri njem pojedavali, so prav kisile obraze delali nad tem, ter tajili istinitost tega zapisnika, „sed quod littera scripta cantat, negari non potest“ se bere v listinah.

Škof je umrl 4. maja 1801 in je bil vpričo 20 duhovnikov pokopan. Njegovo truplo počiva pred velikimi vrati farne cerkve, kder grobni

¹⁾ Pod tem gospodom je menda tožba nastala med Peterčani in Lembahčani, ki so tožili, da Peterčani točo k njim zvonijo in streljajo. Tožba je bila s tem rešena, da je Lembahčanom dovoljeno bilo „točo k sv. Petru nazaj zvoniti in streljati.“

kamen z latinskim napisom mesto zaznamlja. — Drug kamen, ki je bil ravno pred vrati na njegovem grobu, je zdaj vzdan v zidu okoli cerkve, in nam v latinski besedi lepe lastnosti tega častitljivega duhovna naznanja. „Tu počiva preč. g. Nikolaj Škof, kterega kot svojega očeta obžaljujejo ubogi, kot prijatelja prijatelji, kot pastirja ovčice.“

Breznik Matija, naslednik rajnega Škofa, je bil rojen pri sv. Jakobu v Slov. goricah od poštenih kmečkih starišev 11. februarja 1754. Nižje šole je dokončal v Mariboru pri jezuitih, višje pa Gradcu. Sprva je služil poldrugo leto kot kaplan v Strassgangu, potem skozi 15 let v Kamnici pri Mariboru, kder je po smrti Mihaela Čuka l. 1795. župnik postal in tisto faro pol šest let oskrboval. Dne 28. avgusta l. 1801. je nastopil faro sv. Petra.

Dne 30. aprila 1817 se je podal h „Gorski cerkvi“, da bi tam službo božjo opravil: prišli so namreč Margečani s posebnimi željami in prošnjami prosit pomoči pri Materi božji na Gori. Ali na poti se je od mrtuda zadet g. župnik na strani učitelja Janeza Frasa mrtev na zemljo zgrudil. Kameni spomenik, — piramida iz Pohorskega marmorja — kaže popotniku torišče, kder je umrl blagi pastir, kot žrtva svojega poklica. Ta spominek sta mu postavila brata; na spominku se bere v nemški besedi: „Tu se je svojim farmanom nepozabljivi pastir M. Breznik kot žrtva svojega poklica 30. aprila 1817 mrtev na zemljo zgrudil.“

Breznik je že sicer delj časa bolehal na prsni vodeniki ter je njegovo življenje večkrat bilo v nevarnosti, pa omenjenega dne se je nekoliko opomogel in se podal na Goro; na potu tje pa ga Gospod k sebi pokliče.

Zlo je žalovala fara nad to zgubo. Kako goreč duhoven da je bil, priča to, da je skozi 16 let vsako nedeljo pozno pridigo imel in potem krš. nauk, čeravno je bil slabega zdravja, in je imel dva kaplana. Vse skozi delaven ni poznal truda, kder ga je služba klicala. Red in vestna natačnost pri cerkvenih opravilih sta mu bila črez vse. Znana je bila njegova ponižnost in pohlevnost; rad je molčal o svojih zaslugah. Ko je bil po odhodu Mariborškega dekana Andreja Kaučiča v Gradec prevzel oskrbovanje Mariborške dekanije po naročbi Sekovskega konzistorija, izpolnoval je toto častno, težavno službo s vso natančnostjo, kakor pričajo to skrbno pisani zapisniki o farnih vizitacijah.

Do svojih kapelanov je bil ljubezniv; edinost in mir med njimi in z njimi ohraniti mu je bilo vedno na skrbi.

Svojo splošno delavnost je pokazal Breznik že kot župnik v Kam-

nici, kder je zapuščeno farno poslopje popravil. Faro sv. Petra nastopivši, je silno jako zapuščena farna zemljišča popravljal in ponovil farovž 1802. Tudi mnoge gospodarstvu koristne in potrebne reči je oskrbel. Pokopan je pred velikimi vrati farne cerkve. Grobni kamen je na srednjem stebru veže, pred glavnim vhodom v hišo božjo. Po Breznikovi smrti je bila sv. Petrska fara vdova skozi 3 mesece in sedem dni.

Vsled dekreta 21. julija 1817 je potem bila podeljena Gašparju Harmanu, rojenemu v Ljubljani 2. januarja 1777. Po slovesni izpovedi sv. vere, katero je Harman storil v kapeli sv. Križa v Mariborski veliki cerkvi, je nastopil faro 1. avgusta 1817. Bil je takrat 40 let star in že 16 let duhovnik. V vinogradu Gospodovem je deloval od 26. sept. 1801 do 1. nov. 1804. v Selnici, kder je bil tudi nekoliko časa provizor; potem je bil kot pomočnik pet tednov v Slov. fari v Mariboru, od 6. decembra 1804 do 1. nov. 1805. kaplan pri sv. Petru blizo Maribora in od tega časa do 1. avg. 1817. kaplan v mestni farni cerkvi v Mariboru, ob enem tudi katehet na glavni c. kr. šoli in slednjič vikar pri isti cerkvi.

Ko je bil Harman faro nastopil, bil je kmalo z Wurمبرško grajščino v pravdo zapleten. Oskrbnik Janez Fridrich je namreč prepovedal, da si Petrski župnik ne sme desetine pobirati po Krčovinških njivah, ki so spadale pod omenjeno grajščino, na katerih pa so vendar desetino pobirati pravico imeli Petrski župniki. Po mnogem pisanju je pravda bila s tem rešena, da so reč do l. 1848. zavlekli, in takrat samovoljno vse prekrizali.

Ob tem času je nastala druga pravda glede vprašanja, kdo je patron sv. Martinske cerkve, ki je bila pred podružnica sv. Petra. 23. junija 1817 je bila neka komisija pri sv. Martinu, vsled ktere je bilo sklenjeno novo učilnico tamkaj sozidati. Sv. Petrski župnik bi moral kot patron fare 1375 gld. 58 kr. pripomagati; zraven tega zneska pa še 20 gld. 44³/₄ kr. od dominikalnega goldinarja. Pa to težko čast je Harman po srečni pravdi z rām Petrskih župnikov stepel, ker se je zahvalil za čast, patron biti sv. Martinski cerkvi, pa je tudi sv. Martinčanom prepustil učilnico na njihove stroške staviti. Mnogo se je tudi Harman trudil, da bi prav težko breme in dolžnost odpravil, vsled ktere morajo župniki Mariborske mestne fare, Kamnice, sv. Petra in Selnice tako imenovano „menzalno vino“ svojemu patronu odrajtovati. Bilo je že omenjeno „da je Krški vladika po pismu papeža Julija II. od začetka 16. stoletja patron Mariborske mestne fare in far nekđaj pod cerkvo Mariborsko spadajočih, in od omenjenega stoletja za se obstoječih: sv.

Petra, Kamnice in Selnice. Te fare so bile obsojene, določno mero do- brega namiznega vina patronu odrajtovati, ktera mera pa je po svoje- voljnih preuredbah brez vprašanja dotične cerkvene oblasti tako visoko nastavljena bila, da so dotični župniki začeli pri cesarskih oblastnijah pomoči iskati; a ostalo je vedno pri starem od enega župnika do dru- gega. Še le pri napravljanju sedanjih novih zemljiških knjig je bila za Petersko faro stara pravična mera zopet vpisana, kakor je zaznamljana in določena v tako imenovanem izvirnem urbarju. — Sekovski vladika Janez Friedrich Waldstein so po zlo natančni in iz starih zanesljivih listin posneti vlogi jasno dokazali kot ordinarius teh far, „da fare: Mariborska, sv. Peter, Kamnica, Selnica niso menzalne fare Krškega vladike, temuč da je on le patron teh far, ter da so župniki teh far pravi župniki, ne pa vikarji Krškega vladike.“ Pod rajnim mil. vladikom Slomšekom so po medsebnem porazumljenju vse pravice Krškega vladike bile prenesene na Lavantinskega. Sedaj so Lavintinski vladika patron omenjenih župnij.

Harman je bil prvi častni korar pri tej fari in je umrl 19. janu- arja 1834. Pokopan je na levi strani velikih vrat v farno cerkvo. — V svojem testamentu od 13. januarja 1834 je sporočil 450 gld. na 3 sv. meše. Tukajšni siromašni zavod je po njem dobil 14.699 gld. 49³/₄ kr., s tem je postal velik dobrotnik farnih revežev.

Golob Franc, duhovni svetovalec, dekan in župnik je sledil Harmanu 23. januarja 1834 do 5. decembra 1842. Rojen je bil pri sv. Lovrencu v Puščavi 2. januarja l. 1782. Bil je poprej dekan v Jarenini od 1819 do 22. junija 1834. leta. Ker si tukajšni župniki svoje dohodke morajo zvečine iz posestva dobivati, in ker Golob do tega ni pravega poklica v sebi čutil, prišlo je farno in cerkveno posestvo v precej žalo- sten stan. Golob se je čutil nesrečnega v tej župniji in je večkrat obžaloval, da je Jarenino zapustil. Krivična natolecovanja, da je v cerkveni bla- gajnici 2000 goldinarjev menjkalo, so mu srce še bolj težila in konec življenja povspešila. Še le po njegovi smrti so v računih našli, da je bilo vse v redu, in da se je rajnemu krivica godila. — Njegov nasled- nik so sedanji župnik Marko Glaser.

Marko Glaser,

častni korar, konzistorijalni svetovalec, župnik
i. t. d.

M. Glaser so bili rojeni v Smolniku, v starodavni Ruški fari, 21. aprila 1806. Pošteni stariši, ki svoje otroke po krščansko odgojijo in njim ljubezen do Boga v srca vsadijo, so največa dobrota otrok. To srečo so od Boga zadobili č. korar M. Glaser. Oče Mihael in mati Marija rojena Brdnik sta njim bila roditelja. Oče so bili kovač, skrbni rokodelec, mati ljubeznjiva gospodinja, katerih še se zdaj sedanji sv. Peterski dušni pastir z veliko ginljivostjo hvaležno spominjajo. — Velika je zguba, če mlademu, nedoraslemu otroku vidnega angelja varha, očeta ali mater, smrt pobere. Ta nesreča je zadela tudi malega, še le 6 let starega Marka; zgubil je v prvi mladosti dobro mater. Pa dobri Bog vse na dobro obrne tistim, ki ga ljubijo. Ko so mater pokopali, zapusti bistri fantek domačo hišo in rojstni kraj; sprejme ga namreč očetov brat Janez Glaser, nekdamni učitelj pri sv. Martinu blizu Wurmberga, ter je vestno nadomestoval očeta in mater. Sv. Martin mu postane s tem druga domačija.

Ako hočejo stariši in prejpstavljeni svoje otroke dobro izrediti, morajo sami krščansko živeti; in če hočejo otroku dober stan pripraviti, morajo ga sami spoštovati. Vse te hvalevredne lastnosti pravega odgojitelja je našel fantek Marka v svojem stricu. Ne samo, da ga stric z besedo k dobremu opominjajo in z izgledom učijo: velika skrb jim je bila tudi fanteka v domačo šolo pošiljati. Leta 1812. so Glaser začeli obiskovati farno šolo pri sv. Martinu. Lepo izgledno zadržanje, bistra glava jim je tudi pripomagala, da so smeli streči duhovniku pri altarji, kar jim je bilo v veliko veselje.

V tej dobri hiši so ostali 3—4 leta. Potem jih vzemejo k sebi Jakob Standeker, kaplan v Lembahu. — Čudovito Bog vse vrvna! Standeker, doma od sv. Petra pri Mariboru, so bili revnih starišev sin; in Janez Glaser so Standekerju dobroto storili, da so jim primicijo služili. Pri tej priložnosti spoznajo Standeker malega Marka, ter ga k sebi v Lembah vzemejo, kamor so prišli za duhovnega pomočnika. Tu so fanteka podučevali in pripravljali za mestne šole. Ko so bili dovolj pri-

pravljene, bili so poslani na ljudsko šolo v Maribor, in potem so stopili ouden v latinske šole. — Prva leta so malega dijaka najbolj podpirali stric Janez. Takrat še je v Mariboru bila le nižja gimnazija t. j. štiri šole. Kteri so hoteli dalje študirati, morali so iti v nemški Gradec. Skrbni dobrotniki pošljejo tedaj pridnega dijaka Marka na višje šole v glavno mesto Štajerske dežele. Višje šole pa so za mladenče vedno polzka steza, na kateri marsikteri zgubi sebe, in je zgubljen za svoje.

Mnogo mladenčev brani nevarne steze le njih revščina. Revna obleka ga v ponižnosti ohrani; v bog stan sili dijaka s podučevanjem si potrebno zaslužiti in priskrbeti. To so storili tudi M. Glaser. Podučevali so otroke, in so s tem za se veliko koristi imeli, pa tudi marsiktere slabe tovaršije se izognoli. Tako so častno z izvrstnimi spričevali dokončali višje šole l. 1824.

Zdaj so stali na razpotju, in prišla je ura, da si stan izvolijo. Izvolitev stana je težka, ž njo se stavi časna in večna sreča. M. Glaser, ki so toliko priložnosti imeli, častljiv duhovski stan spoznavati, se za tistega odločijo, ter stopijo l. 1824. v bogoslovje v Gradcu, ravno o tem času, ko so nastopili Sekovsko stolico preč. škof Sebastjan Roman. Z občeno pohvalo in z izvrstnimi spričevali so M. Glaser dokončali bogoslovske šole leta 1828. Pa bili še so premladi, da bi bili za duhovna posvečeni. Mil. škof jim podelijo tedaj le red „diakonata“, v katerem smejo le krševati in besedo božjo oznanovati. Kot diakon so bili tedaj č. gospod poslani k sv. Barbari blizo Wurmberga 8. septembra 1828. Tu so spoznali, koliko vrednost ima krščanska dobra odreja v šoli, v kateri se duh dramí, srce ogreva, in navadno že pokaže, kaka bode prihodnost mladega človeka. Tu se tudi pravega prijatelja njezne mladine pokažejo; po hišah namreč otroke iščejo in popisujejo, v cerkvi in doma nagovarjajo stariše, da otroke v šolo pošiljajo; otrokom darila delijo, da bi je za šolo pridobili. Več takih po njihovi ljubeznjivi skrbljivosti pridobljenih otrok ima zdaj visoke službe, tudi duhovsko čast, in ti se imajo za svoj visoki stan zahvaliti le temu prijatelju otrok. —

Ni še preteklo leto dni, pa so mladi diakon bili od Sekov. škofa Romana za mešnika posvečeni 3. maja l. 1829. Kako srečni so pač dnevi mladega mešnika, kateri od Boga v ta stan poklican svojo sveto službo veselo nastopi! Vsa pota so mu s cveticami potrošena, vse stopinje blagoslovljene! Prvo sv. mešo so Glaser darovali Najvišjemu v rojstni fari v Rušah 11. maja 1829. leta, ter so bili potem z dekretom danim 3. maja istega leta kot kaplan nastopili službo pri sv. Barbari.

Kot kaplan so bili Glaser slabega zdravja in šibkega telesa, a fara sv. Barbare je bregovita. Škof Roman v skrbeh za mladega duhovnika, so jim hoteli stan nekoliko polajšati. Po triletnem kaplanovanju pri sv. Barbari, so jim torej škof podelili kuracijo v c. k. kaznovalnici v Karlavi blizo Gradca. Pomenljive so bile besede, s kterimi so blagi višji pastir mladega duhovnika spodbujali za novo službo kazaje na Kristusa na križu, ki je v slednjih trenutkih svojega zemeljskega življenja hudodelnikom — razbojnikoma — bil učitelj in dušni voditelj. Nastopili so to težavno službo 1. novembra 1831.

Glaser so neutrudljivo tem „revnim“ k poboljšanju njih žalostnega življenja pripomagovali. Prizadevali so si najpopred za snažno hišo božjo v kaznovalnici. Kapelica sv. Tomaža je bila osnažena in dostojno za visoki namen pripravljena; orgle, dostojno petje so vpeljali in za šolo med temi ubogimi skrbeli, da bi po tem potu njihova srca za čednost pridobili.

Od 1. maja 1837 so njim višji pastir še pri tej skrbi naložili težko breme spovednika pri Uršularicah.

Ker so se pri teh težavnih poslih č. g. M. Glaser pokazali spretnegega duhovnika, jih Sebastjan Roman 1. julija 1838. bližej sebe pokličejo, ter njih povzdignejo k častni službi svojega dvornega kaplana, in konzistorijalnega tajnika, in zraven tega še njim od 1. avgusta 1842 na rame denejo težavno dolžnost spovednika pri Karmelitaricah.

Na tem visokem mestu, na strani tako apostoljskega škofa, kakor so bili Roman — koliko dobrega so pač storili, kolikim dušam bili dušni voditelj v nebesa, koliko revežem podpora, znano je le samemu Bogu. Ker so zavživali občno zaupanje, so se tudi drugi duhovski bratje od vseh strani radi do njih obračali za dober svet, kterege so vsikdar dobili, kder se je le dalo. Ker so jim dolžnosti njihove službe dnevne ure vzele, so ponoči odgovarjali na različne liste; kajti zastoj ni nihče pri njih potrkal. V Gradcu so bili škofovski kaplan znani kot izvrsten in priljubljen govornik v cerkvi; to glavno dolžnost vsakegega duhovna so tudi poznej opravljali na mnogih krajih z velikim blagoslovom božjim.

Toliko zaslužnega duhovna nagovorijo njim vedno očetovsko vdani škof Roman, naj se oglasijo za faro sv. Petra blizo Maribora, ki je bila izpraznjena po smrti župnika Franca Goloba. Dobili so to faro tudi 4. aprila 1843.

Sv. Peter, stara, imenitna, pa tudi težavna duhovnija jim je tedaj bila izročena, ktero so precej bolehní nastopili ravno na Jurjevo. Ta fara,

v kateri so blizu polovico svojega življenja preživeli, njim je postala druga domačija in oni so njej zdaj duhovni oče v pravem pomenu.

Kdor domovino ljubi v Bogu, skrbi za njeno vsestransko korist; skrbi za lepoto cerkva, v katerih se verni k božji službi zbirajo; skrbi za pravi poduk v šoli in doma. Na vse to so bile skrbi novega duhovnega farnega pastirja obrnene. Zato smemo besede sv. pisma na njih obračati: „Blagor tebi, dobri in zvesti hlapec; ker si bil v malem zvest, hočem te čez veliko postaviti“. Ne dá se vse kratko popisati, kar so storili za faro, za cerkvo, za farmane. Ne bode pa preveč rečeno, če jih imenujemo glede njih delavnosti v tej duhovni največjega dušnega pastirja v sv. Petruski fari, kar jih je kedaj bilo tu v dušnem pastirstvu.

Pri popisovanju cerkve sv. Petra, Device Marije na Gori, nove učilnice je bilo povedano, da se je za vse to pod njimi še le začela nova, vesela doba. Ni celo hišice, ne vesnice, kamor nebi segala njih delavnost. Pri popisovanju fare si lahko spoznal, da so večinoma vse kapele in križi v letih njihovega pastirstva bili postavljeni, posebno po razglašanju brezmadežnega spočetja D. Marije, kateri so toliko vdani.

Pa kdor hoče izročeno družino k nebesom peljati, mora gledati, da bo vse izročena mu družina krščanskega življenja. To so hoteli č. gospod korar s tem doseči, da so oskrbeli tukajšni fari dragoceni zaklad, telo sv. Faustina.

Telo sv. Faustina je bilo v katakombah¹⁾ sv. Kalista shraunjeno. Leta 1835. je bilo od poglavarja sv. Cerkve vzdigneno, za resnično telo mučenca Kristusovega spoznano, in na prošnje mil. škofa Romana v Gradec poslano. Vsikdar dobri oče so prošnje sv. Petruske fare uslišali, in to sv. telo njej darovali. Pri slovesnem prenašanju sv. Faustina k sv. Petru je bil ob enem tudi sv. misijon, pri katerem so se zadobili popolnoma odpustki. Cela velika slovesnost je trajala od 7. do 15. sept. Dne 8. septembra 1844 je bilo sv. telo iz Gorske cerkve v cerkvo sv. Petra preneseno, ter tam vsem vernim v počeščenje izpostavljeno.²⁾ Na daleko in široko je bilo pri tej svečanosti vse na nogah. Milostljivi škof Roman so bili sami nazoči. O tej priložnosti je 24.000 ljudi sv. Rešnje Telo sprejelo. Koliko se je tedaj pri tem zgodilo v čast Najvišjega! Koliko se je zmolilo; koliko jih je pri tem misjonu najšlo dušni mir! Povod k temu dobremu vspehu pa so bili spet M. Glaser.

¹⁾ Podzemeljska pokopališča v Rimu.

²⁾ Veliko slovesnost so obširno popisali Slomšek v Drobntnicah.

Tolika skrb in trud pa so skrbnega pastirja toliko oslabile, da jih je zadnji den mrtúd zadel, ter so si le počasoma spet opomogli.

Druga velika skrb jim je narastla vsled velikega plaza na južni strani farne cerkve 27. sušca 1845. Po tej nesreči je prišla farna cerkva v nevarnost. Težko težko bi farna cerkva še zdaj stala, ako ne bi imela toliko vnetega in skrbnega pastirja. Kolikokrat so v navdušenih govorih klicali skrbni oče svoje podložne k hitri pomoči, — koliko nasprotovanj so tu prestali od strani posvetne gospodske, koliko so tu žrtvovali za obrambo sv. Petra — to mi popisati brani nesebična ponižnost č. korarja. Vkljub vsemu nasprotovanju pa je bilo delo dokončano v l. 1845. in 1846. in valovom Drave je bila odkazana po branilnih obrambah taka pot, po kateri ne morejo več farne cerkve poškodovati. Tudi te skrbi so njih življenje v veliko nevarnost pripravile.

Če hoče duhovni pastir svojo službo vestno opravljati, mora biti po-božen mešnik, verl učenik, usmiljen srednik med Bogom in svojimi ovčicami. Vse to vspešno doseči so č. korarju pripomagale vsestranske skušnje, bistra pamet, učenost, in trdna volja, ki se nevstraši truda in skrbi. Smemo v resnici imenovati č. g. jubilanta ustanovitelja duhovnega življenja pri sv. Petru; za to so gojili sv. bratovščine od kat. cerkve potrjene in priporočene, po katerih skrbna mati sv. Cerkva svoje otroke kliče k molitvi in k sv. zakramentom.

Že od starodavnih časov je bila tu vpeljana bratovščina sv. Petra, v kateri udje vsak den molijo: „Sv. Peter sprosi nam solze prave pokore“, in iz tega mnogo dušnih dobrot dobivajo. Tisto so sedanji pastir bolj oživeli in oskrbeli, da je bila od rajnega sv. Očeta Pija v posebnem pismu, danem v Rimu dne 10. sept. 1867. leta potrjena in z mnogimi odpustki obdarovana. Udov ima 1266. Bratovščine Jesusovega Srca, in Marijinega Srca vstanovljene tukaj l. 1835. so zlo pospeševali. Za ude teh dveh družb so že pred spisali knjige: „Zlate bukvice od Srca Jesusovega in Srca Marijinega“, polne božjega duha.

Bratovščina živega rožnega venca je bila po njih vredjena. Bratovščine: sv. Rešnjega Telesa; sv. Cirila in Metoda, Leopoldinska, bile so po njih oživljene. Najnovejša je „Častna straža od Srca Jesusovega“ po njihovem dovoljenju l. 1878. vpeljena.

Zavoljo tega izglednega duhovnega, vsestranskega delovanja so jih Sekovski škof 22. augusta l. 1854. duhovnega svetovalca Sekovske škofije imenovali. Leta 1859. dne 1. sept. so bili povzdigneni k časti konzistorijalnega svetovalca Lavantinske škofije.

Najčastnejše zasluge pa imajo č. korar za celo Lavantinsko škofijo s tem, ker so mnogo pripomogli, da imamo Štajerski Slovenci škofa v svoji sredini. Rajni vladika Slomšek so to sami izrekli v prošnji do svitlega cesarja, naj jih imenujejo č. korarja Lavantinske škofije. Rajni škof, ki so bili sedanjemu sv. Petorskemu pastirju ljubeznjiv prijatelj, govorijo v omenjenem pismu danem pri sv. Andreju na Koroškem 18. julija 1859. tako-le: „Eden izmed največjih dobrotnikov in pospešiteljev tega za cerkvo in državo imenitnega čina (preseljevanje škofa v Maribor) in kakor upam, polnega blagih nasledkov, je duhoven M. Glaser kateri je za stavljenje škofovega poslopja v Mariboru največ milodarnih doneskov nabral, potrebne zidarije pri škofovi rezidenci, stolni cerkvi in na prihodnji duhovščnici z izvrstnim znanjem vodil, in z redko požertovalnostjo k občni zadovoljnosti izpeljal . . . Štejem si tedaj v dolžnost, temu za državo in cerkvo mnogozaslužnemu duhovnu neko priznanje skazati, in ga nasvetovati kot č. korarja Lavantinske škofije.“ Vsled te častne priporočbe so bili M. Glaser 6. novembra 1859. častni korar postali. Slomšek sami so prišli k sv. Petru in jih v to čast vpeljali. — Svojo hvaležnost do milega višjega pastirja so Glaser pokazali stavljenjem Slomšekovega spomenika v stolni cerkvi, kateri bi brez M. Glaserja težko kdaj kinčal častno veliko cerkev. —

Domača šola je bila vedno punčica njih občne skrbi. Prizadevali so si, da ne bi samo slovela zavoljo poduka, temuč tudi zavoljo krščanskega zadržanja. — Najlepši spominek so si č. korar postavili s postavljenjem nove učilnice, pri kateri so največji del stroškov oni žrtvovali, in tako največ pripomogli, da zavživa sv. Petrska fara srečo, za učiteljice imeti „šolske sestre“. Le njihovemu prigovarjanju se je zahvaliti, da šteje ta ne ravno velika fara 300 otrok, ki šolo obiskujejo; zraven tega še je vpeljana nedeljska šola, ktero obiskuje 100 učencev in učenk.

Tudi za gospodarstvo cerkvenega in farnega posestva so mnogo storili; 28 manjših in večjih stavb so oskrbeli, med katerimi je opomena vredno gospodarsko poslopje. Pri cerkvenih poslopih in hramih boš povsod najšel črke M. G. P., kar kaže, da je to po č. korarju nastalo. Za vpeljanje oo. frančiškanov v Mariboru, Lazaristov v Celju, imajo oni tudi mnogo zaslug.

Revežem so bili vsikdar mili oče. Tukajšnji sirotinski zavod so po srečnem delovanju pomnožili na 22.000 goldinarjev. Zdaj se vsak mesec do 100 gld. med farne reveže razdeli. In kdo ne pozna njih gostoljub-

nosti? Marsikteri se je že prepričal, kako radi pri dobri kapljici svoje goste razveseljujejo. Podložnim in sovrstnikom svetnega in duhovskega stanu veselo uro pripraviti, jim je veliko veselje. Zato pa imajo tudi mnogo zvestih prijateljev, ker so sami odkritosrčen prijatelj mnogim.

Duhovnik mora ne samo z besedo, temuč tudi z izgledom učiti. Njih duhovski hram je v vzgled cele fare. Skupna večerna molitva je ostro vpeljana, in družini je zapoved dana, se pogostoma sv. zakramentov vdeležiti.

Tako tedaj v djanji, z besedo in z izgledom pokažejo, kar sv. Pavel pravi: „Kdor za svoje, zlasti za domače ne skrbi, je vero zatajil, in je hujši od nevernika.“

Naj bode skrbnemu, milemu, dušnemu pastirju za vse njihove žrtve, skrbi in trude Bog plačitelj. V imenu v vseh njim izročeni ovčie, vseh njihovih prijateljev in znancev sklepamo:

Čast, sLaVa, Ves bLagor In sreČa gospoDInV kanonIkV zLato-MešnikV! — —

